

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

1964. ÉVI

egri vándorgyűlése

JULIUS HÓ 17-ÉN

ÉS BEMUTATÓ 18-ÁN,

A NYUGATBÜKKI ÁLLAMI ERDŐGAZDASÁG

SZILVÁSVÁRADI ERDÉSZETÉNEK

TERÜLETÉN

A VÁNDORGYŰLES PROGRAMJA

EGER TÖRTÉNETE

BÜKKI MOZAIKOK

ERDEI ÜTÉPÍTÉS BEMUTATÁSA

A BÜKK-HEGYSÉG NYUGATI TÁJRÉSZLETE

MÉSZÉGETÉS RŐL

PISZTRÁNGTENYÉSZTÉS

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

1964. ÉVI

egri vándorgyűlése

JÚLIUS HÓ 17-ÉN

ÉS BEMUTATÓ 18-ÁN,

A NYUGATBÜKKI ÁLLAMI ERDŐGAZDASÁG

SZILVÁSVÁRADAI ERDÉSZETÉNEK

TERÜLETÉN

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET KÖNYVTÁRA	
K. napló.sz. 122/1964.	Kötői. jelzés
IV. csop. szám	Szekmai ágazat
Betű csop. szám	Elhe- lyezés

A VÁNDORGYŰLÉS PROGRAMJA

EGER TÖRTÉNETE

BÜKKI MOZAIKOK

ERDEI ÚTÉPÍTÉS BEMUTATÁSA

A BÜKK-HEGYSEG NYUGATI TÁJRÉSZLETE

MÉSZEGETÉS RŐL

PISZTRÁNGTENYÉSZTÉS

ERDÉSZETI

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
KÖNYVTÁRA

Szerkesztette:

JÁHN FERENC

1851

Felelős kiadó: Adamkó József igazgató.
Heves megyei Nyomda Vállalat, Eger. 64-1534. (600 füzet)

A VÁNDORGYÜLÉS PROGRAMJA:

Július 16:

Vendégek érkezése a délutáni és esti órákban Egerbe. Elhelyezés a Klapka utcai Hotel Eger — Park Szállóban és diákotthonokban. A gépkocsival érkező vendégek gépkocsijainak parkírozása az Egri Erdészetnél, Klapka u. 1. sz.

Július 17:

8 órakor: Reggeli a Park Szálló termeiben.

10 órakor: Elnöki megnyitó: DR. MADAS ANDRÁS, az OEE elnöke. Főtitkári beszámoló: FEKETE GYULA, az OEE főtitkára. Nyugatbükki Állami Erdőgazdaság ismertetése. Előadó: ADAMKÓ JÓZSEF, igazgató. Edrészek szakosítása a műszaki fejlesztés szolgáltatásában. Előadó: KOVÁCS JENŐ, főmérnök.

SZÜNET.

Az 1964. évi „BEDŐ ALBERT” díjak kiosztása.

Hozzászólások a beszámolóhoz, és az előadásokhoz.

13.30 órakor: Ebéd a Park Szállóban.

15.30 órakor: DR. BALASSA GYULA miniszterhelyettes, az OEF vezetője megnyitja a Tanárképző Főiskola dísztermében rendezett vadászati kiállítást.

A kiállítás megtekintése, városnézés.

20 órakor: Vacsora és ismerkedési est 02 óráig a Park Szálló összes termeiben.

Július 18:

8 órakor: Reggeli a Park Szálló termeiben.

8.45 órakor: Társasgépkocsikkal indulás Felsőtárkány érintésével a bemutató helyekre.

9.45—10.45-ig óráig: A bánya-hegyi feltáró út bemutatása.

10.45—11.15 óráig: Bükkfennsík — Nagymező megtekintése.

11.15—12.00 óráig: Tízórai Feketesáron.

12.00—14.30 óráig: Feketesáron a Bükkfennsík fenyvesítése címen vitaindító szakmai bemutató. Mészkemencék megtekintése, a mészégetés ismertetése.

14.30—15.10 óráig: Utazás a Bükkfennsíkról a Szalajka-völgybe.
15.10—17.30 óráig: A Szalajka-völgyi természetvédelmi terület és
pisztráng-tenyésztés megtekintése.
17.30 órakor: Estebéd a Szalajka-völgyben.
23.00 órakor: Visszautazás Egerbe.

Július 19:

Reggel visszautazási lehetőség Egerből a 7.15 órakor induló
vonattal. (A gyorsvonat Budapestre 9.25 órakor érkezik.)

VENDÉGFOGADÁS:

1964. július 16-án, az Egerbe érkező vonatoknál, a vasútállomáson.

ELSZÁLLÁSOLÁS:

A Klapkai utcai Hotel Eger és a Park Szállodában, valamint a
Klapkai utcai diákotthonban.

KÖZLEKEDÉS:

A vasútállomásról és a 18-i bemutatón MÁVAUT autóbuszokkal.

*„Csodaszép helyen Eger vára vagyon,
A völgyre fekszik egy hegyoromzaton”.*

EGER

E fenti sorok előszóban Tinódi Lantos Sebestyén ajkát hagyták el először, Egervár dicső viadala után, az 1552. évben.

Eger története azonban nem ezzel a világhírű eseménnyel kezdődik, hanem a régmúlt századok ködös homályába vész, amikor időszámításunk kezdete előtti korokból a környéken, nem egy helyen települések maradványai kerültek napvilágra. A város nyugati szélét határoló Szépasszonyvölgyben pedig honfoglaláskori sírokat találtak, amelyek azt bizonyítják, hogy a honfoglaló ősök megszállták a Bükk-aljai részeket és itt főként vadászatra rendezkedtek be.

Amikor a vándorlások és kalandozások lassan megszűntek, megkezdődött az Eger patak völgyét borító vadvizes erdők irtása és a letelepedés nyomán komolyabb méretűvé vált a tartósabb építkezés is.

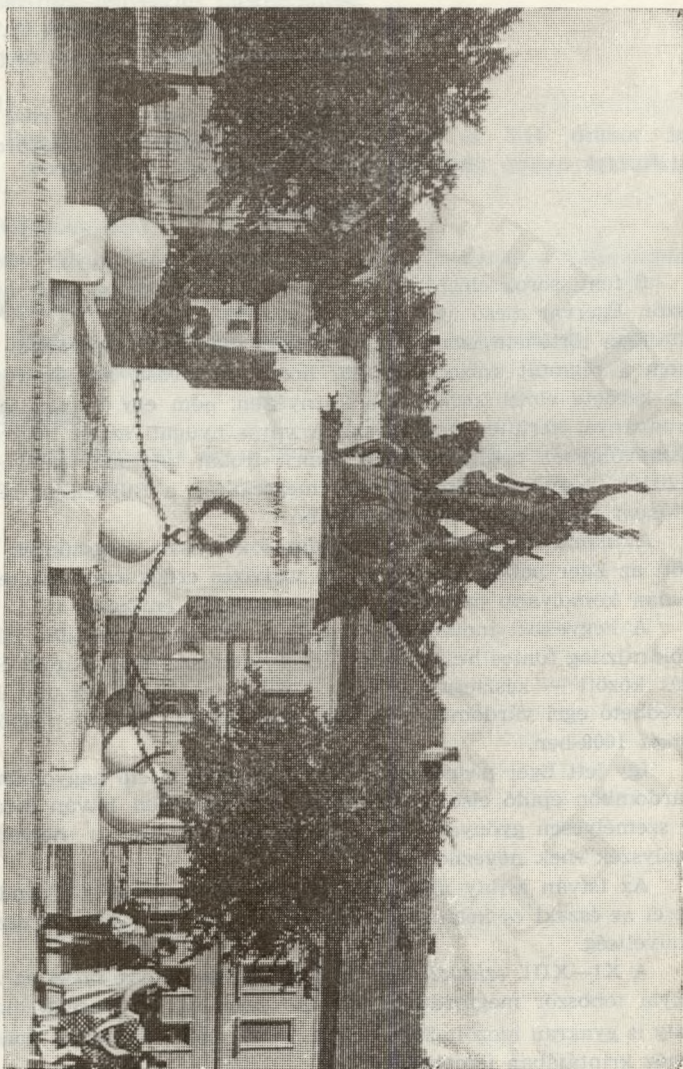
A hegyekből induló Eger patak itt éri el az Alföldbe váltó tájat. E földrajzilag fontos hely, — itt a legrövidebb az út az Alföld és a hegyvidék között — készítette I. István királyt arra, hogy az utat legjobban itt védhető egri várdombon alapítsa meg országa első öt püspökségének egyikét 1009-ben.

Így lett Eger püspöki székhely és a máig is élő hagyomány szerint a várdombon épülő első székesegyház építkezésében István király többször személyesen gyönyörködött egy magaslatról. Ezt a helyet azóta is „Királyszék”-nek nevezik.

Az István király által alapított püspöki székhelyről kiindulva terjedt el az északi és keleti országrészekén a kereszténység és ezzel együtt a műveltség.

A XI—XIII. századokban Eger jelentősége egyre nő és az Árpád-ház királyai többször megfordulnak itt. A krónikák elmondják, hogy Imre király is gyakran időzött Egerben, itt is halt meg s a várban épült székesegyház kriptájában temették el.

A vár azonban ekkor még nem komoly ellenállásra alkalmas hely, hisz a tatárok 1241-ben minden különösebb nehézség nélkül dúlják fel a várost, kirabolják és felégetik a székesegyházat is.

Dobó István szobra, Strobl Alajos alkotása.

(Foto: Lénárt György)

IV. Béla király a tatárjárás után komoly kővár építésére ad engedélyt Lambert egri püspöknek és a század második felében Eger vára már számottevő erősség az országban.

Érdemes megjegyezni, hogy az egri püspöki székhelyen már az Árpádok alatt is olyanok ültek, akik tekintélyes részt vettek az ország ügyeinek intézésében. Catapan püspök előbb III. Béla alkancellárja, később Imre király kancellárja volt. II. Kilit püspök még mint II. Endre kancellárja fogalmazta az aranybullát s ő alapította a bélháromkúti (Bél-apátfalva) cisztercita apátságot, amelynek impozáns árpádkori temploma jelentős helyet foglal el országunk műemlékei között.

A magyar reneszánsz idejében Nagy Lajos, majd később Mátyás király nagyszabású vadászatokat rendeztek a Bükk rengetegében s így Eger környékén is.

Közben egyre jobban fejlődik a város és vele együtt a vár is. Az elpusztult székesegyház helyett új épül és pompás püspöki palotát is emelnek a várban.

Az Egert környező dombokat ekkor ültetik be először szőlővel, s kialakul a város kézműipara és kereskedelme.

Fellángoló vallási háborúk zavarják meg a békés fejlődés útját és Giskra cseh huszita csapatai 1442-ben betörték Egerbe és kirabolták a várost. Ehhez az eseményhez fűződik Arany János balladája az „Egri lány”-ról.

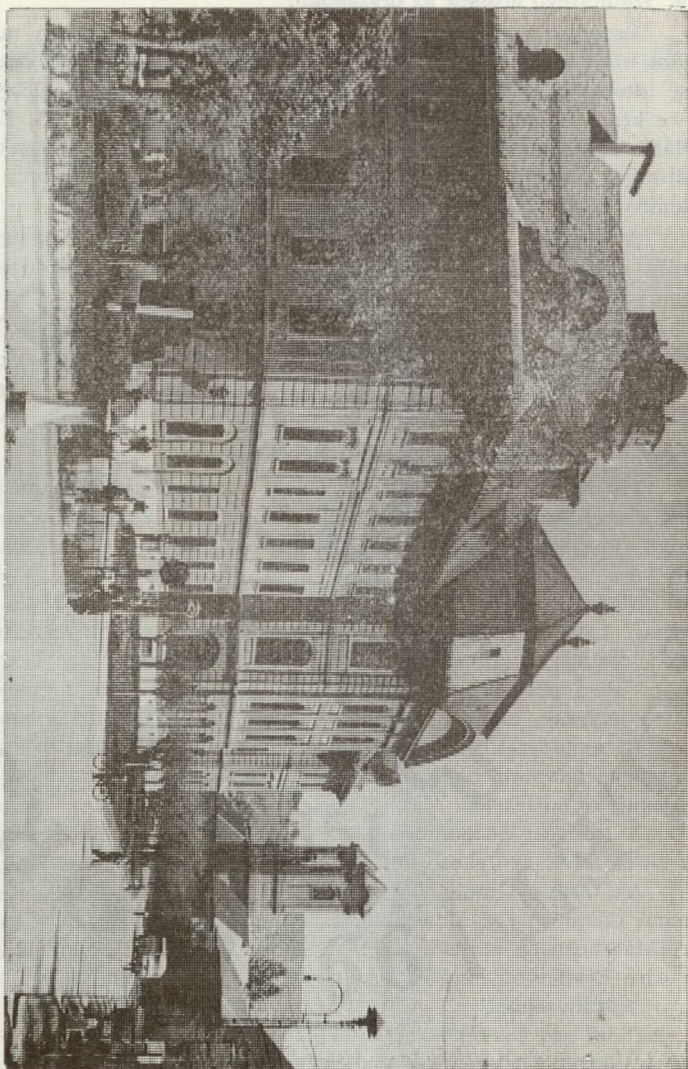
Mátyás uralkodása alatt tovább erősítették a várat és a várost. Gazdag, hatalmas kényurak, akik azonban egyúttal művészetpártoló főurak is voltak, — éltek és építkeztek ekkor Egerben, így Dóczy Orbán, később Bécs püspöke, Bakócz Tamás, később esztergomi érsek és bíboros, az egyetlen magyar pápajelölt, Estei Hippolit, Mátyás sógora.

Ez az időszak volt a középkori Eger fénykora. Mátyás király innen irányította felvidéki hadjáratait és itt fogadta az eléje járuló idegen fejedelmeket és követeket.

A sok fény és pompa az elkövetkező évtizedek alatt semmivé lesz, s a város felett gyülekező viharfelhők előrevetik a gyászos idők árnyékát.

Az 1526. évi mohácsi tragikus bukás után Szapolyai János és Ferdinánd ellenkirályok áldatlan küzdelme nyomorúságot és a szenvedések sorozatát hozza a városra. A gyakran változó várkapitányok után, amikor újra Ferdinánd kezére kerül a vár, 1548-ban Dobó Istvánt bízzák meg a várkapitánysággal.

Dobó szorgos munkával és katonai hozzáértéssel folytatja a vár megerősítését és felszerelését. Legfőbb ideje volt, hogy a munkálatok legalább részben elkészüljenek, hisz 1552-t írtak ekkor s a nagy török hadjárat ezen a nyáron megindult. Elestek a magyar végvárok: Temesvár, Veszprém, Drégely, Szécsény, Buják, majd Szolnok is.

Liceum. Épült 1765—1785 között, Fellner Jakab tervei szerint.

(Foto: Lénárt György)

A győzelmektől magabiztos, félelmetes török had Achmed fővezér és Ali budai pasa vezérletével kb. 120 000 emberrel Eger vára alá érkezik 1552. szeptember 11-én és megkezdzi az oly nevezetessé vált ostromot.

Dobó várában alig 2000 fő katona, végvári vitéz és a vár védelmében, a harcokhoz és az ellátáshoz szükséges mesterember és szegény-paraszt gyűlt össze. Ez a kicsi, de életre-halálra elszánt, s az ostrom tüzeiben eggyékovácsolódott védősereg az óriási, ostromló török had szüntelenül megújuló rohamait hősieles kitartással mindvégig visszaverte.

A török nem tudta bevenni az ostrom előtt még „juhakol”-nak csúfolt várat s kénytelen volt vereséggel elvonulni falai alól. A várvédelem dicső harcaiban az egri nők is kiemelkedően kivették részüket s helytállásuk minden időkre emlékezetes marad. A hazaszeretet ragyogó példáját mutatta meg a világnak Dobó és népe s ez a példa évszázadok óta fényesen világít az utódoknak.

Eger nagy írója, Gárdonyi Géza az „Egri csillagok” című felejthetetlenül szép regényében örökítette meg a vár védelmét.

Leomlott bástyafalak, üszkös romok maradtak csak az ostrom után, de 1553-ban megkezdtek a vár újjáépítését. A kor legkitűnőbb olasz hadmérnökei Vecchio, majd Mirandola, s végül az akkori idők legnagyobb várépítője Octavio Baldigara tervei és irányítása alapján folyt az építkezés.

Óriási védőművet építettek ki, ellenállásra szánt hatalmas bástyákkal, föld alatti kaszárnyatermekkel, — úgynevezett kazamatákkal. — Ezek nagyrészt ma is megvannak.

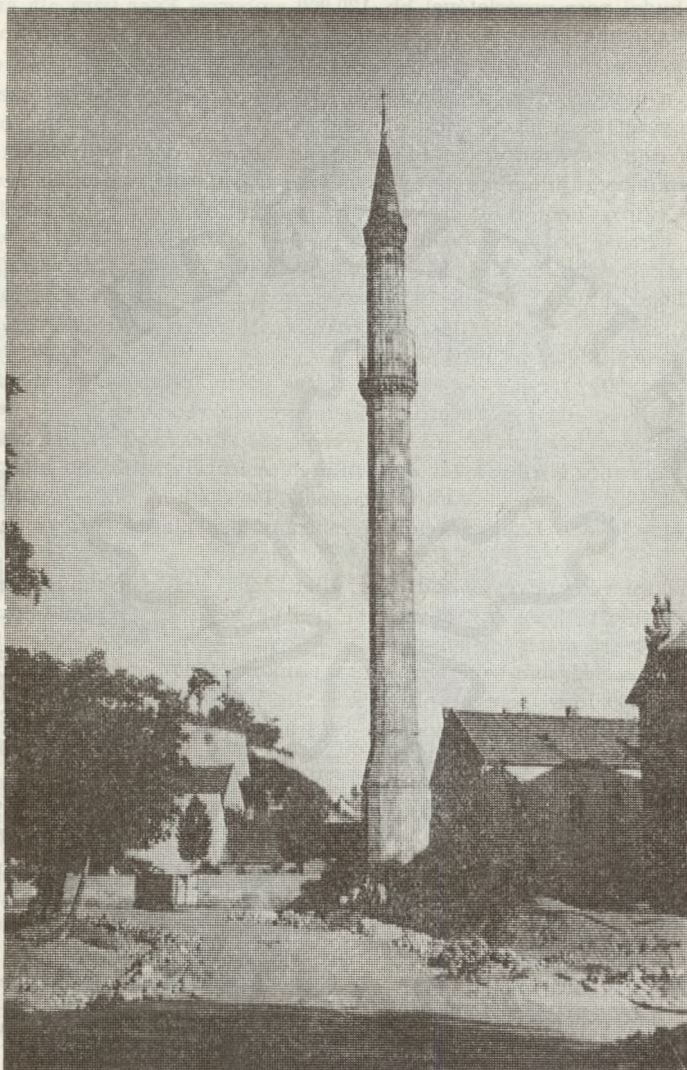
Mindez mégsem volt elég, mert amikor 1596-ban, III. Mohamed szultán 50 000 főnyi sereggel újra ostrom alá vette a várat, a tekintélyes létszámú, jól felszerelt, de idegen, császári zsoldos várórség hamarosan megadta magát.

Ezzel török várossá lett Eger s egyúttal egy új török tartomány (pasalik) székhelye.

91 évig tartott a török megszállás Egerben. Ennek legérdekesebb emléke a 14 szögletű 40 méter magas karsú torony, — a minaret — amelynek vaskorlátos körerkélyéről szólította imára a török pap, — a müezzín — Mohamed próféta híveit. A minaret mellett állott mecsetet sajnos 1841-ben lebontották.

A török uralom alól 1687. december 17-én szabadult fel Eger, miután az ostromló sereg kielehztette a város és a vár védőit. Sok török itt maradt, keresztényekké váltak s ők lettek az újjászülető város első telepesei.

II. Rákóczi Ferenc idejében még fontos szerepe volt a várnak. A fejedelem sokat tartózkodott a városban és főhadiszállása is itt volt. A kuruckor letűnte után császári rendeletre robbantani és pusztítani kezdtek a várat.

*Minaret. A török uralom fennmaradt emléke a XVII. századból.
(Foto: Lénárt György)*

Ebben az időben kezdett a város mai képe kialakulni. A bőséges anyagi alapokkal rendelkező katolikus egyház építő püspökei ekkor kerültek a püspöki székhelyre, így Telekessy István, Erdődy Gábor, Barkóczy Ferenc és Eszterházy Károly. Ez utóbbi építtette 1765–85 között az egyetemnek szánt nagyszabású Líceumot, amely később jogakadémiának, iskolának és különböző kulturális intézményeknek adott helyet. Ma Tanárképző Főiskola működik benne.

A XVIII. század s főként annak második fele Eger újjáéledésének igazi korszaka. Szép templomai, monumentális építményei ekkor létesülnek s a munkaalkalmat adó nagyarányú építkezések sok művészt és mestert vonzanak ide, akiknek munkája nyomán kialakul a barokk Eger.

A város nagyszabású építkezéseihez a hadászati jelentőségét vesztett vár köveit használták fel nagyrészen és a környék lakossága is innen hordta az ingyenes építőanyagot.

Az egri püspökség 1804-ben érseki rangra emelkedik és 1831–36 között Pyrker János László érsek felépítteti a hatalmas új főszékesegyházat.

1844 telén nagy költőnk Petőfi Sándor is itt járt és az egri kisapok vendégszerető körében írta meg az „Egri hangok” című szép költeményét.

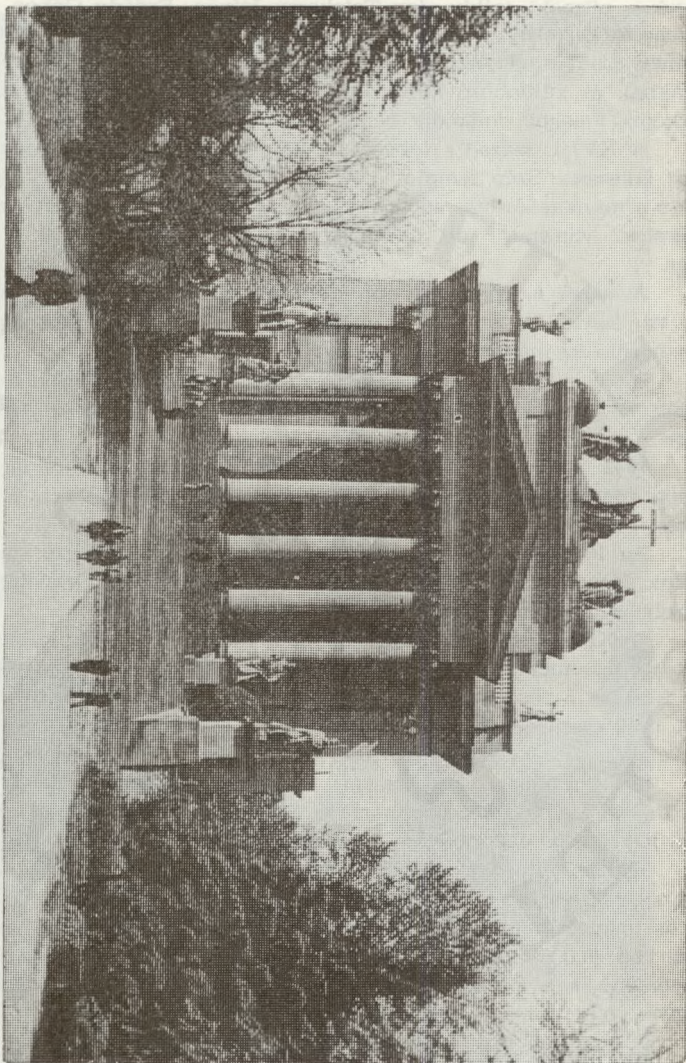
Az 1848/49-es szabadságharc idején Eger polgárai ezerszám jelentkeztek Kossuth nemzetőrségébe. A 13 aradi vértanú egyike, Knezićs Károly is itt lakott. Ma emléktábla jelöli volt lakását.

A XIX. század második fele nem hozta meg azt a fejlődést, amelyet a város megérdemelt volna. A vasúti fővonal is elkerülte s az 1888. évi filoxéra a több száz éves múltra visszatekintő szőlőművelés nagy részét tönkretette. Az újjátelepítés után azonban újra kimagasló eredményeket ért el Eger szőlősgazdái és munkásai a szőlő- és borkészítésben.

A vörösborok közül az egri bikavér világhírnevet szerzett, s vele együtt külföldön is keresett borfajta az egri medok. A fehér borokból az egri leányka a közismerten legkedveltebb.

A borok mellett Eger gyógyhatású melegvizeiről is kell néhány szót szólnunk. Már a törökök elkezdtek a fürdők építését s maradványuk ma is megtalálható. A 27–31 C fokos víznek igen erős rádium kisugárzása van és gyógyító hatása egyik vonzóereje a városnak. Gyógyfürdői, versenyszabadja, pompás strandja sok-sok embernek hozták meg az eredményes gyógyulást, a kellemes szórakozást és jó pihenést.

A második világháborút követő gyökeres változásokkal a város az újabb fejlődés útjára lépett. A már meglevő és korszerűsített üzemek és gyárak mellett jelentős új ipartelemek, sok munkáskezelő foglalkoztató gyárak létesültek (Finomszerelvénygyár, Hajtóműgyár, Gépállomás, stb.) Új lakótelepek, bölcsődék, iskolák és szociális intézmények épültek.

Főszékesegyház.. Épült 1831—1836 között, Hild József tervei szerint.
(Foto: Léndárt György)

Eger iskolái évszázadok óta mindig híresek voltak és az idők folyamán sok-sokezer diák került ki innen tudással felvértezve.

Eger megismeréséhez egy-két napi idő nem is elégséges, hisz annyi megtekintésre érdemes látnivalója van. Mindamellett aki teheti ne mulassza el a régi dicsőségről beszélő vár és múzeumai megtekintését. A vár egyik bástyája fokán nyugszik Gárdonyi Géza felírat szerint „Csak a teste”. A várból látni egykori lakóházát, amely ma emlékmúzeum.

A Fellner Jakab alkotta Líceum, csillagvizsgálójával, 80 000 kötetet számláló könyvtárával, — köztük Mikes Kelemen eredeti leveleivel — termeinek pompás mennyezetfestményeivel (Maulbertsch, Sigrist, Kracker) maradandó élményt nyújt. A főszékesegyház a neoklasszikus stílus monumentális alkotása Hild József tervei szerint épült és az esztergomi székesegyház után hazánk második legnagyobb temploma.

Eger „Fórum”-a a Dobó tér, ahol a várvédő hős bronzszobra áll. A téren emelkedő minorita templom az ország legszebb barokk templomaként ismeretes. A régi vármegyeháza kovácsolt vaskapui — Fazola Henrik alkotása, — a vasművészet máshol nem található remekei.

A mai Kossuth Lajos utca — régen Káptalan utca — barokk palotái, a Dobó utca százados polgárházai, a Széchenyi utca évszámmal jelzett régi épületei mind megtekintésre érdemesek.

Eger mindig azzal búcsúzik kezdves vendégeitől, látogatóitól, hogy: „a viszontlátásra!” — mert biztosan tudja, hogy aki egyszer ide eljött, az máskor is fel fogja keresni, hogy gyönyörködjék szépségeiben, elmerengjen dicső történelmi múltján, bizakodást merítsen fejlődő jelenéből s elkövetkező, biztató jövőjéből.

CSILLAG LÁSZLÓ

IRODALOM

Balogh György: Eger története 1954.

Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai, Heves vármegye 1909.

Breznay Imre: Eger a XVIII. században 1933.

Gerő László: Eger 1954.

Hevesy Sándor: Egri útikalauz 1958.

Pataki Vidor: Az egri vár élete 1934.

Soós—Szántó: Egervár védelme 1552-ben 1952.

Szmrécányi Miklós: Eger és környéke részletes kalauza 1925.

Ismerd meg hazádat.

Eger.

Kossuth Lajos utca.

(Foto: Lénárt György)

BÜKKI MOZAIKOK

A Bükk-hegységet és vidékét az országból sokan keresik fel turisták, természetkedvelő vagy pihenni vágyó emberek. Eger mellett a gömbölyű hátú Nagyeged és a csúcsos Várhegy, körül a híres borokat adó szőlőhegyek a kőbevált pincékkel mind megannyi látványosság a város sok nevezetessége mellett.

Még mielőtt elhagynánk a várost, emlékezzünk meg a sok ember számára bűfeledést adó, jókedvet fokozó szőlőléről. Nem Eger szőlőkultúrájának kialakulásáról kívánunk beszélni, csak az egri speciális borokról.

Az egri bikavér néven ismert, világhírű bor készítéséhez ma kb. 60 százalékban kadarka, 20–25 százalékban nagyburgundi és oportó, 10–15 százalékban a medoc-noir szőlőfajták termését használják fel héjukon erjesztve, bogyózott állapotban. E fajták levéből adódik a sötét gránitpiros színű, teltízű, kissé fanyar egri bikavér.

A medoc-noir magában is a legszebb és különleges zamatú — különösen idősebb korában a vaníliára és szegfűszegre emlékeztető — kiváló minőségű bort ad.

A vidék fehér bort adó szőlőfajtája nagobbára rizling, mézesfehér és ezerjó.

Egyedülálló különleges jó fajta a leányka, amely Erdély szülötte ugyan, de otthonra talált nálunk is. Bora igen finom, tüzes, tetszetős, szép színű.

Egerből Felnémet község felé visz utunk. Ez a község már mint Eger XIII. kerülete a városhoz csatlakozik. Itt látjuk jobbra az Észak-magyarországi Fűrészek felnémeti fűrészüzemét, mely erdőgazdaságunk faanyagának is igen tekintélyes részét dolgozza fel.

Az út baloldalán keskeny sávpár halad. Az ugyancsak erdőgazdaságunk kezelésében levő Felsőtárkányi Erdei Vasúttizem kisvonata bonyolítja le ezen az erdőgazdasági faanyag-, mész- és személyszállítást.

Felsőtárkányon át, a községet megkerülve jut el a kisvasút a halastóig és a sziklaforrásig. A halastó mellett van egy kis vadászkastély, emeletén két — teljes kényelemmel berendezett — szobával, míg a földszinti rész illetménylakásból és kultúrteremből áll. A vasút vonala mellett haladó közlekedési úton jutunk át a Kőköz sziklába vágott kapuján, s lát-

Felsőárkányi vadászház, halastóval.

(Foto: Lénárt György)

hatjuk a hegyekkel körülvevő tágas Barátrétet a „Karthauzi néma barátok” középkori kolostorának feltárt romjaival.

Utunk során nem érintjük, de mint ritkaságot megemlíthetjük erdőgazdaságunk béalápátfalvi erdészetének területén levő — a házi román kori építészet egyik legszebb alkotását, — az 1232-ben idetelepített ciszterciek által épített „Bélháromkúti” apátsági templomot. A templom a Bélkő alján áll a három forrás mellett, s bár lakói a mohácsi vész után szétszéledtek, az építmény ma is teljesen ép állapotban van.

A Bélkőn több növénytani ritkaság és tudományos szempontból értékes növény él. (Harmadkori és jégkorszaki növény reliktumok.) Ezek közül is kiemelkedő a magyarföldi husáng (*Ferula Sadleriana*), a Lumnitzer szegfű (*Dianthus Lumnitzeri*.)

A Bükkben két erdőrészlet van, amely régóta védelem alatt áll: az Őserdő és a jávorkúti Ősfenyves.

Az Őserdő a 950 méter magas Tarkótól kissé északkeletre terül el 1 km-nyire. Ez a kb. fél négyzetkilométernyi terület évszázados bükköset mutat be, ősi, természetes állapotában. A kidőlt vagy elpusztult fák ott korhadnak, mohosodnak természetes állapotban. Az aljnövényzet is háborítatlanul tenyészik.

A jávorkúti ősfenyves mintegy 15 holdas védetté nyilvánított területén 40 méternél magasabb, több mint 200 éves lucfenyők élnek. A karsztos fennsíkon, ahol a telepített fenyvesek 60 éves korukban elszáradnak a kevés víz, csapadékhiány miatt, itt ilyen magas korú lucfenyők díszenek.

A talajvizsgálatok során ugyanis megállapították, hogy mintegy 4–5 méter mélységben vízzáró agygréteg fekszik az ősfenyves területe alatt. Ez a réteg akadályozza meg, hogy a lehullott csapadék elszivároгjon.

A Szilvásvárad—Bükkfennsík-i úton haladva, — elérve a Nagymező közepét — nemcsak a sok színben pompázó virágok kötik le a figyelmet. Mozzgalmas életet jelent az itt legelő, s méltán hírnevet szerzett csipkés-kúti ménés.

Ellentétben a Mátrával, a Bükk legmagasabb részei a felszíni vízfolyásokat csaknem teljesen nélkülözik. A Bükk-plato vízben szegény, mert a víznyelőkön a csapadékvíz nyomtalanul eltűnik.

A Bükk földalatti vízhálózatát még kevésbé ismerjük. Nagy méreteiről az előtörő források bővizűsége nyújt némi tájékoztatást. A források gazdagsága alapján feltételezhető, hogy a hegység terjedelmes víztárolókat és eddig még ismeretlen barlangrendszereket rejt magában.

Az ismert barlangok közül nevezetes a Szalajka-forrás felett elhelyezkedő istállóskői barlang, ahonnan gazdag ősemberi leletek (pl. tűzhely) kerültek napvilágra. Délebbre van a Peskő barlang és a Hór völgyében (Borsod) a nevezetes Subalyuk barlang, ahonnan egy ősemberi állkapocs is előkerült.

Csipkésűti méhes. Szilvásszáradi erdészet, Nagymező.
(Foto: Vida Gyula)

Külön érdekességei a Bükk-hegységnek az időszakos források, melyek csak bizonyos időszakokban, nagyobb mennyiségű csapadékvíz esése után működnek. Ilyenkor nagy mennyiségű vizet „löknek” ki magukból, majd 2—3 heti működés után megszűnnek s van úgy, hogy csak évek múlva törnek ismét elő. Az időszakos források közül a legérdekesebb az Imókő aljában fakadó Imó-forrás, mely csapadékos időjárás után hasadékbárlangból tör elő és ilyenkor napi hozama meghaladja a 2000 köbmétert. Megfigyelések szerint az Imó-forrás a megindulás előtt 2—3 nappal sustorgó hangot ad. A Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet közel 200 bükki forrást tart nyilván, ezeknek megfigyeléseit és adatgyűjtéseit rendszeresen végzik.

A Bükk hegyláb völgyeinek vízgazdagsága ellentétben áll a fennsík vízszegénységével.

A fontosabb és többnyire állandó jellegű források a Szalajka-forrás Szilvásvárad közelében. Ugyanitt van a szalajkavölgyi sziklaforrás. Hasonló — mint már említettem — az Imókő forrása és a felsőtárkányi sziklaforrás.

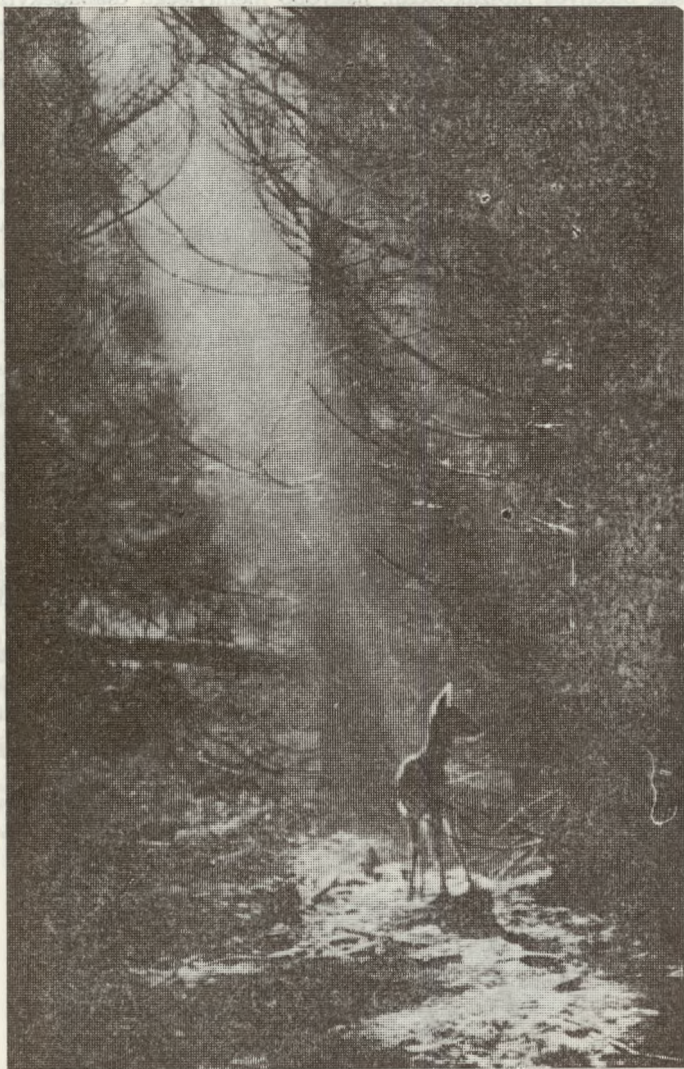
A szűk völgyekben csörgedező patakok a hegyvidék különleges szépségei. A Szalajka patak apró zuhatagainak sok nézője akad. A patak vize mésztufa lépcsőkön zuhog alá. A lépcsőn a gyorsabb mozgás és az ebből eredő kisebb nyomás következtében kiválik a vízből az oldott mészkő (travertino), így a tufalépcsők szinte önmagukat növelik.

A Természetvédelmi Tanács az egész Szalajkavölgyet védetté nyilvánította. Gazdag növényvilága, s különösen pisztrángtenyésztő tavai indokolják ezt. A hal, illetve pisztrángvédelem évszázados múltra tekinthet vissza. Ezt bizonyítja az a szalajkavölgyi nagytó partjánál ma is látható, az 1834-es évből származó öntött vastábla, melyen relief-betűkkel írva a következő felírás olvasható:

„Tilalmas a halászat ebatta”.

KESKENY ILONA

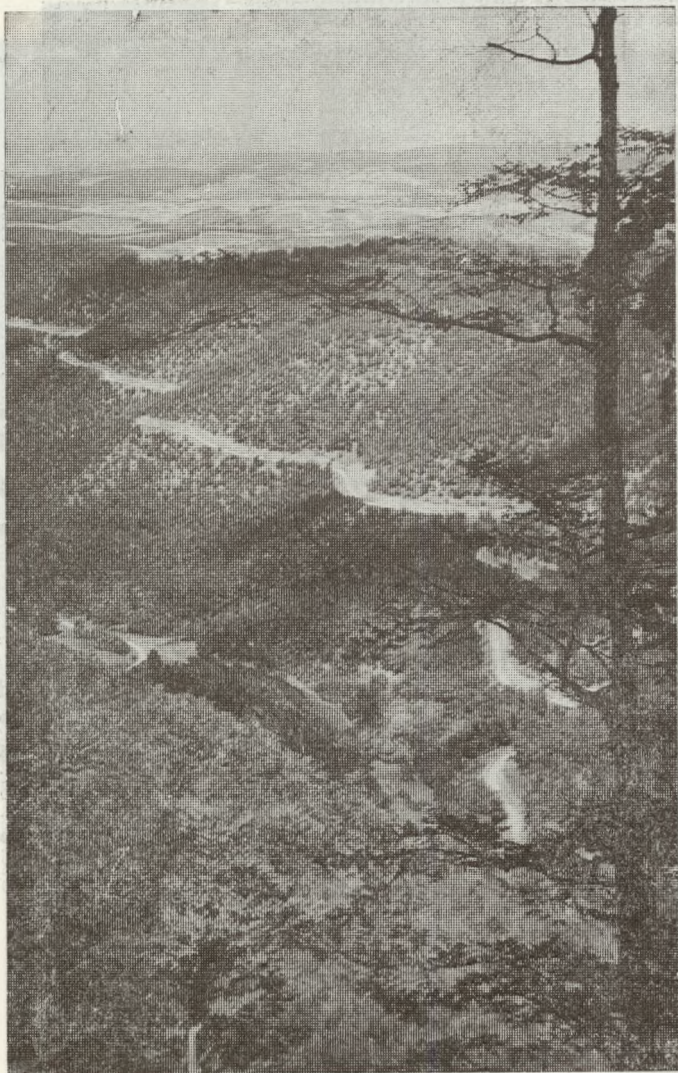

Hajnal az erdőn.

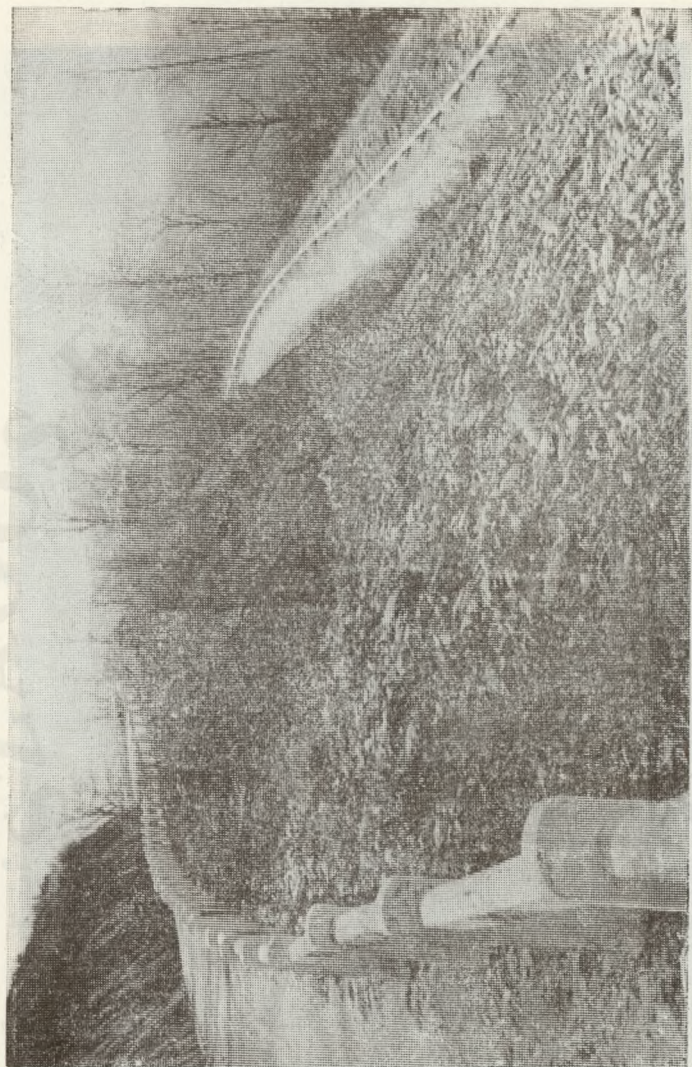
(Foto: Vida Gyula)

Óserdő. Szilvásszék, 53/a erdőterület. Természetvédelmi terület.
(Foto: Dr. Szontágh Pál)

Bükki táj. Szilvássvárca—jávorkúti I. oszt. feltáró út.
(Foto: Vida Gyula)

*Erdei feltáróút részlet. Szilvássvár — jévkorkúti I. osztályú feltáróút.
(Foto: Ján Feren)*

Szarpuskői szurdok.
(Foto: Vida Gyula)

24. sz. tábla. Szarpuskői szurdok. I. rész, felső rész.
(Foto: Vida Gyula)

NAGYMEZŐ—BÁNYAHEGYI ERDEI FELTÁRÓ ÚT ÉPÍTÉSE

A) Az erdei út célja.

I. Jelenlegi szállítási viszonyok.

A Bükkfennsík faanyagának gazdaságos leszállítása az erdőgazdaság évek óta fennálló problémája.

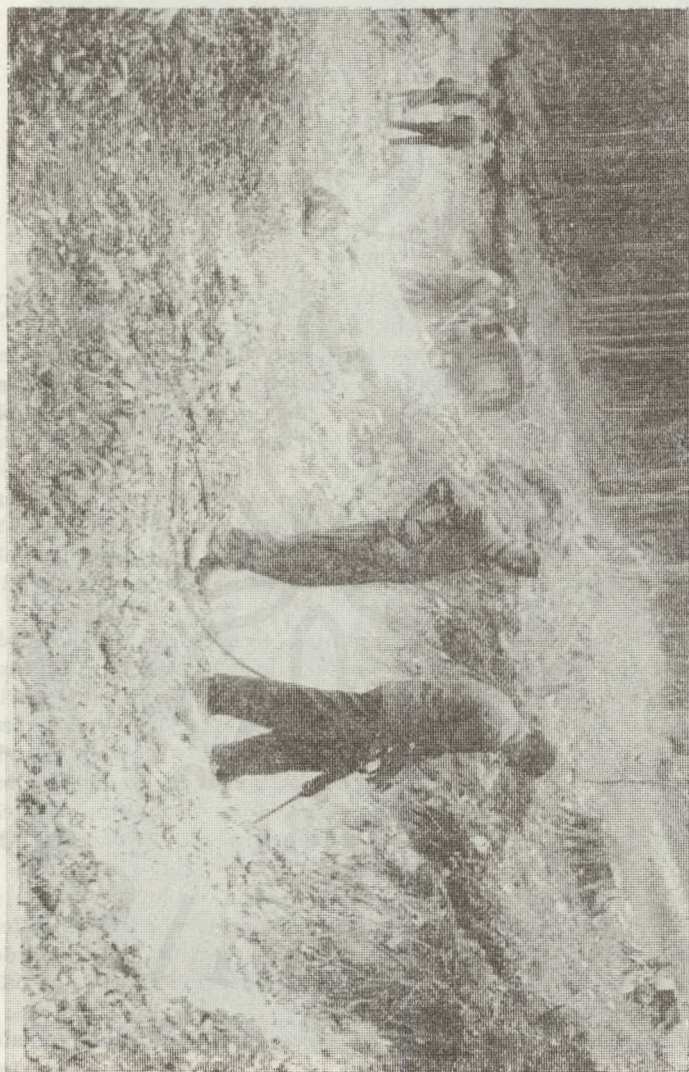
Az I. világháborút követően az erdőterületek tulajdonosa abban az időben leginkább használatos szállító pályát — az erdei vasutat építette ki a faanyag elszállítására. A nagy szintkülönbség mielőbbi legyőzése érdekében a Szilvásváradról kiinduló 760 mm nyomtávú vasútvonalat 6 km hosszban 40—80 ezrelékes emelkedőben vezették, majd csatlakoztatták egy 600 fm hosszú 250 m szintkülönbséget legyőző eregető vasúti pályához. Az eregető pálya felső állomásától a bükkfennsík területén több, 600 mm-es nyomtávú, szárnyvonalakat építettek, amelyeket a II. világháború után az erdőgazdaság 760 mm-es nyomtávú vasúti pályára átépített.

A fejlődés folyamán a szállítási technológia, a kötött pályák kapcsolásával, a kiépített utakon lebonyolódó gépkocsi szállítás felé tolódott el, mivel az egyre inkább belterjes erdőgazdálkodás ezt igényelte.

Ennek az igénynek a kielégítése céljából 1949—1952 között megépült a Szilvásvárad—Jávorkút erdei feltáró út. A keskeny, 4,6 m koronaszélességű út horizontális és vertikális vonalvezetése miatt nem tudott eleget tenni a folyamatos, biztonságos gépjármű szállítás követelményeinek. Vonatkozik ez elsősorban a fülledékeny bükk fűrészrönk, a felnémeti fűrésztelepre történő időbeni leszállításra.

Tekintettel arra, hogy a Szilvásvárad—Jávorkút út 100 százalékban nem tudta megoldani a Bükkfennsíkon kitermelt faanyag folyamatos elszállításának a problémáját, szükségszerűvé vált, hogy az erdei vasútüzemet továbbra is fenntartsuk és teljes egészében a vasúti pályán történjen a faanyag leszállítása.

A vasúti szállítás következtében az anyagmozgatás munkafolyamata igen sok szakaszra tagozódik. Ez a tény és az, hogy az erdei vasút kapacitása az év nagy részében kihasználatlan, minek következtében 7—9 Ft között mozog a vasúti pályán elszállított faanyag to/km-es költsége), a faanyag 1 köbméterre eső energia költsége rendkívül magas.

Nagymező—bányahegyi I. osztályú erdei feltárási alépítményi munkáinak végzése. Lyukfúrás MAVAG-típusú kompresszorral.
(Foto: Jahn Ferenc)

A faanyag mozgatás jelenlegi szakaszai az alábbiak:

1. Közéltés, vagy kiszállítás a meglevő erdei feltáró utak mellé.
2. Vontatóval kiszállítás (továbbszállítás) az erdei vasúti rakodókhoz.
3. Továbbszállítás erdei vasúttal a szilvásváradi fatelepig. A vasúti szállítás három szakaszra tagozódik, ezek az alábbiak:

a) az erdei vasút bükk-fennsíki legfelső szakaszán Diesel üzemű vontatás, 5 km hosszban, ehhez csatlakozik a

b) gravitációs úton működő, fékes eregető pálya 0,7 km hosszban, végül

c) gőzüzemű vontatás az eregető pálya alsó állomásától a szilvásváradi fatelepig, 6 km hosszban.

4. A fűrészlörnk gépkocsival történő továbbszállítása a felnémeti fűrésztelepre.

II. Tervezett szállítási technológia.

A nagymező-bányahegyi út megépítése után a bükkfennsíki faanyag, a kisvasúti szállítás teljes kikapcsolásával, gépjármű szállítással kerül a szilvásváradi MÁV állomási rakodóra, illetve a felnémet fűrésztelepre. Az épülő út vonalvezetése, koronaszélessége (6 m) lehetővé teszi, hogy a füledékeny fűrészlörnk még a téli hónapokban folyamatos szállítással kerüljön a felnémet fűrésztelepre.

Az út megépítése után az anyagmozgatási munkafolyamat az alábbi:

1. Közéltés, illetve kiszállítás az erdei feltáró utak mellé.
2. Gépjármű szállítás szilvásváradi fatelepre, a már meglevő szilvásváradi—jávorkúti feltáró úton (tűzifa, fagyártmányfa), illetve a felnémeti fűrésztelepre (fűrészlörnk).

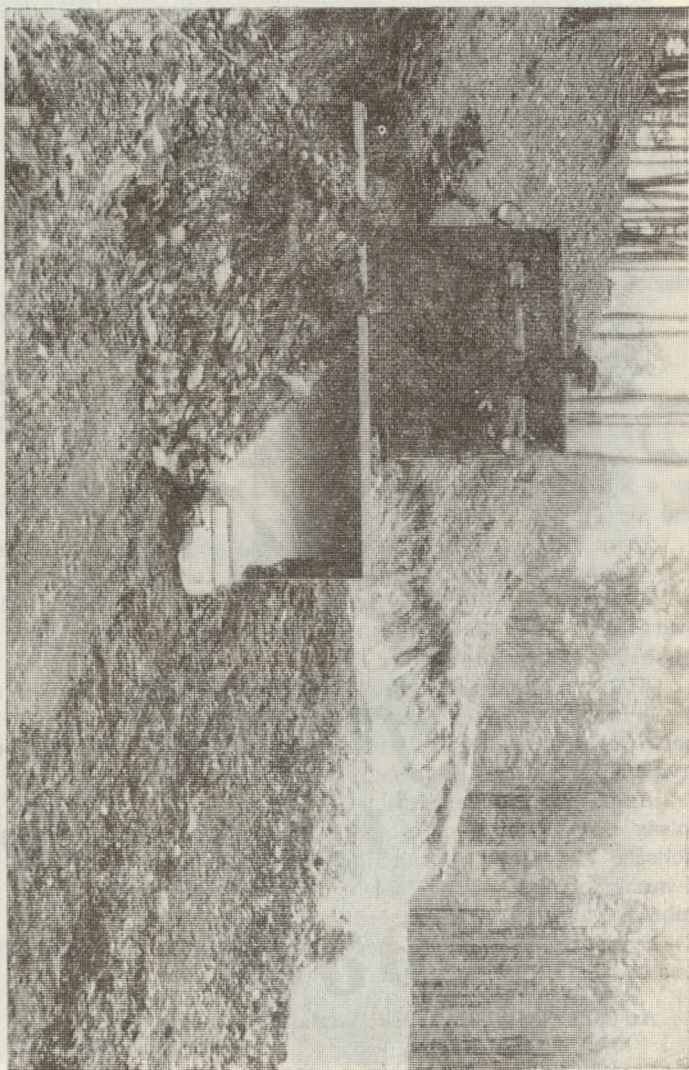
A felnémeti fűrésztelepre történő szállításnál az útirány: termelési hely — Nagymező—Bányahegyi út—Felsőtárkány—Felnémet. Ez az útvonal a Szilvásváradon keresztül történő szállítás távolságához viszonyítva 12 km szállítási távolság csökkenést eredményez.

Az erdei vasúti szállítás teljes kikapcsolása, az elérhető szállítási távolság csökkenése, az olcsó gépjármű szállítás belépése (tehergépkocsik önköltsége 2,80 Ft/tokm), valamint a vontató traktorral történő kiszállítási munkafolyamat elmaradása azok a tényezők, melyek a tervezett beruházás gazdasági indokoltágát bizonyítják.

Éves szinten elérhető megtakarítás 435 000,— Ft. Megtérülési idő kilenc év.

Az épülő út főbb műszaki adatai.

Az út hossza	4700 fm
Korona szélessége	6 m
Burkolat szélessége	3 m
Legnagyobb emelkedő	6 ‰

Nagymező—bányahegyi I. osztályú erdei feljárótól alépitményi munkáinak végzése. Munkában a bulldózer.

(Foto: Jahn Ferenc)

B) Kivitelezési munkáknál alkalmazott technológia.

I. Alépítményi munka

Kivitelezési munkák gépesítésének módját nagymértékben megszabta az alépítmény talajának szerkezete. Az útvonal hosszában mintegy 70 százalékban a talajok V.—VII. osztályúak. Ez szükségsszerűvé tette, hogy a robbantási munkák elvégzéséhez elegendő kompresszor-kapacitás álljon rendelkezésünkre. Ennek érdekében 1 db nagyteljesítményű MÁVAG kompresszort, 3 fúrókalapáccsal és 1 db DICO kompresszort 1 fúrókalapáccsal állítottunk üzembe. 1—1 fúrókalapács mellé 2 főt osztottunk be, annak érdekében, hogy a nehéz fizikai munkát folyamatosan tudják végezni. A robbantási munkákat 2 lőmester végezte. Az alépítményi munkák végzése során mintegy 120 q paxitot használtunk fel.

Egy db Doser lemezzel ellátott SZ—100-as lánctalpas traktort állítottunk be a földmű kialakítására. A robbantással meglazított sziklák kibontását, eltolását is a Doser végezte. A fenti gépekkel elértük, hogy a függőfalig 100 százalékban gépi erővel történt az útszelvény kialakítása.

A rézsű kialakítását kézi erővel végeztük el. A vízelvezető árkot a rendkívüli sziklás talaj miatt nagyrészt csak robbantással lehetett kialakítani.

Az alépítményi munkák elvégzését 1963. április végén kezdtük meg és december hó elejére fejeztük be. A gépkezelőkkel, a lyukfúrást végző dolgozókkal, a robbantómesterekkel együtt összesen 16—18 fő elegendő volt az alépítményi munkák elvégzéséhez.

II. Felépítményi munka

Műszaki leírás alapján, a tervezett burkolat az alábbi:

1. 20 cm vastag, szórt útalap, 65/100-as, durva zúzottkőből, 7 cm laza vastagságú zúzottkő réteg 40/65-ös zúzottkőből.

2. A 7 cm vastag zúzottkő réteg két rétegben történő bitumenes itatása négyzetméterenként 2—2 kg hígított bitumen és 5/15-ös kötőzúzalék felhasználásával.

3. Felületi lezárás négyzetméterenként 1,6 kg hígított bitumen és 21 kg 5/12-es nemes zúzalék felhasználásával.

Az alépítményi munkák elvégzésével egyidőben a robbantással kitermelt kőmenyiségből az útkorona külső padkájára készletezve összegyűjtöttük a burkolat alapjához szükséges kőmenyiséget. Az útvonalában kőbányát nyitottunk a 40/65-ös zúzottkő előállítására céljából. Egy db IV. sz. kötőörövel még a téli hónapokban elvégeztük a kötőrést úgy, hogy a kötőörö alól azonnal elszállítottuk és a kívánt helyen deponáltuk az anyagot.

A fenti eljárással biztosítottuk azt, hogy a helyi anyagok igen nagymértékű felhasználásával az építési költségek csökkennek.

Az út padkáján készletezett alap kőanyagot úttükrben a jobb kötés érdekében apróbb darabokra törtük. Az alépítmény állékony-ságától függően a burkolat alapját 10—20 cm vastagságban készítjük el.

Az alapkö megfelelő tömörítése után 7 cm vastagságban terítjük el a 40/65-ös zúzottkövet. Ezt a réteget 1—2 járattal hengereljük, majd 2 rétegben 2—2 kg hígított bitumennel itatunk és minden egyes itatás után 5/15-ös kőzúzalékot használunk. Ezután teljes tömörülésig végezzük el a hengerelést. Néhány hetes forgalom után történik az útfelület lezá-rása. Erre a célra négyzetméterenként 1,6 kg hígított bitument permete-zünk az útfelületre, majd négyzetméterenként 21 kg 5/12-es zúzalékkal, egyenletesen betérítjük. Ezt a réteget már könnyű, 3 to súlyú, vontatott hengerrel tömörítjük.

A felületi lezárás után igen jó, ha az utat erős forgalomnak tesszük ki, mert így az útfelület elaszfaltozódása gyorsan, még a meleg időben előáll.

A bitumenes munkák elvégzésére a felnémeti MÁV állomási saját rakterületünkön bitumen tárolására és melegítésére rendezkedtünk be. Erdőgazdaságunknál épülő valamennyi bitumenes út bitumen szükség-letét innen látjuk el.

Erre a célra építettünk egy 50 köbméteres betontartályt, melyet a talajvíz behatolásának megakadályozása céljából, kétrétegű szigeteléssel láttunk el. A betontartályt közvetlenül az iparvágány mellé helyeztük el, s így a tartálykocsiból gravitációs úton tudjuk a betonmedencébe a bitu-ment bevezetni.

A bitumen melegítésére 1 db 3 köbméteres tartályt építettünk. En-nek aljában egy csőkígyót helyeztünk el. Kisteljesítményű kompresszor-al egy gázosító fejen keresztül levegőt és gázolajat adagolunk a cső-kígyóba, s ezt meggyújtva, a csőkígyón keresztül gyorsan tudjuk a bitu-ment felmelegíteni. A bitumen tároló tartályból csavarszivattyúval emeljük át a bitument a melegítő tartályba, s a felmelegedett anyagot a bitumenszóró saját szivattyúval szívja fel a tartályába.

Mint a leírásból is látható — a saját útépítő park alapja annak, hogy az útépitéseinket határidőre, tervszerűen el tudjuk végezni. Állandó munkásgárda kialakításával, megfelelő gépkezelőkkel biztosítva látszik, hogy a feltárási alaptervben 1975-ig javasolt 216 km úthossz megépi-tését az erdőgazdaság saját regieben el fogja tudni végezni.

JÁHN FERENC

A BÜKKHEGYSÉG NYUGATI TÁJRÉSZELETE

Az erdőművelési bemutató a magyar középhegység egyik részének, a Bükk-hegységnek fennsíki részén fekszik és a 18. sz. bükk-hegységi táj nyugati tájrészletébe (18/b) tartozik.

A Bükkfennsíknak erdőgazdaságunkhoz tartozó darabja egy dél-nyugat-északkelet irányban elterülő, hegyesszögű, közel egyenlő oldalú háromszöghöz hasonlít, amely Greenwich-től keletre mért $20^{\circ} 24' - 20^{\circ} 30'$, hosszúságig, valamint az északi szélesség $48^{\circ} 02' - 48^{\circ} 06'$ -ig terjed, Szilvásvárad—Nagyvisnyó határában.

A fennsík a Bükk-hegység többi részétől jól elhatárolható, annak jellegzetes peremvonalával. E vonalon találjuk az úgynevezett „bükki köveket”, amelyek a fennsík peremétől lefelé, éles, egyenes, meredek lejtőkben folytatódnak. E peremvonalon kiindulva, s északról délnyugat felé haladva, a bükki kövek sorozata és a közöttük levő fontosabb magaslatok közül a következőkkel találkozunk: Bálvány (956 m), Nagyistván erőse (933 m), Tamáskő (924 m), Hollókő (844 m), Vörössárhegy (951 m), Kukucsóhegy (939 m), Ispánhegy (911 m), Istállókő (mely egyben a Bükk-hegység legmagasabb pontja: 959 m), Nagykopasz (903 m), Küllőhegy (900 m), Almáshegy (858 m), Örkő (876 m). E ponton van a képzeletbeli háromszög csúcsa. Innen a peremvonal kelet-északkelet irányban halad tovább. Az ezt követő szakasz a peremvonal dél felől legmeredekebb lejtővel határolt része. E vonalon találjuk a Peskővet (860 m), Simakőt (823 m), Tarkót (950 m), Büszkéshegyet (948 m), Háromkőt (901 m), Nagyköhátat (937 m) és Kisköhátat (938 m). A Kisköhát után a bükkfennsíki területünk határvonala észak-északkeletre fordul és átszelve a fennsíkot, — a Veressárbérc északkeleti oldala mellett elhaladva — a Bálványnál zárul be. Erdőterülete 1872 ha, melyből mintegy 63 ha talajvédelmi rendeltetésű.

Geológiai viszonyait tekintve, a Bükk-hegység fejlődéstörténete igen bonyolult és még ma sem teljesen tisztázott. Egyesek szerint a karbon korban a Bükk-hegység helyén egy kristályos szerkezetű hegység, az ún. Variszkuszi-hegység állott, mely később azután a mélybe süllyedt. Mások szerint ez az ősi hegység erre a területre nem is terjeszkedett ki. Bármelyik feltevést fogadjuk is el helyesnek, az mindenesetre bizonyos, hogy a felső karbontól a közép-triászig a Bükk-hegység területét

tenger borította. Ezt a tényt az egymás felett következő rétegek hézagmentes volta bizonyítja. Az e kor elejéről származó tengeri üledékek (agyagpalák, palás homokkövek, palás mészkövek és dolomitok) mechanikai hatásra többé-kevésbé átpalásodtak, a középkori tenger mészkő lerakódásai azonban már nem, hanem vastagon elborították az idősebb palásodott rétegeket és a fiatal törésvonalak menti mozgások révén, létrehozták a „magas Bükk” hatalmas karsztfennsíkját. A Bükkfennsík tehát a felső triasz, de legalábbis a krétakortól kezdve már szárazulat. Ettől kezdve felületén — mivel csapadékban gazdag volt — állandóan folyt a denudáció, — mely mészkő fennsíkról lévén szó, karsztos jelenségeket hozott létre. Ezeket utólagos kéregmozgások — gyűrődések, kiemelkedések, összetöredezések — zavarták meg, melyek nyomai a Szilvásváradról felvezető műút rézsűjén sok helyen szépen látható. Végül ezek összhatásaként, a magas Bükk területe nagymértékben tönkösödött. Tönkösödése nem eróziós eredetű, mint egyesek vélik. Ezért nem is található a Bükkfennsíkon tipikus eróziós úton szállított és legömbölyített kvarckavics takaró. Található ugyan szögletes kvarcittörmelék, azonban ez mindig helyi eredetű. A karsztos tönkfelszín felaprózásának elsődleges okai természetesen a fiatal, utólagos kéregmozgások voltak, melyek a tönkfelszínt kissé feldarabolva, annak egyes részeit megemelték. Az Istállóskő, Kőhát, Tarkóne, stb. a fennsík területéből való kiemelkedése ezzel magyarázható.

A Bükkfennsík tehát karsztos terület. Felszínét, különösen a nagymezői részeken, esőmarta mészkő, tuskók (karr-mezők) borítják. E karsztos fennsík jellemző felszíni formái a víznyelők (töbrök, tebrek, vagy szlovákosan dolinák). Ezek vagy egyesével állnak, vagy egymás után, sorban elhelyezkedve, sordolinákat alkotnak. Általában kerek, tál alakú völgyek, melyek kisebb-nagyobb barlangok (az ún. zombolyok) beszakadásából jöttek létre. Nagyságuk és mélységük igen változó. Vannak aknaszerűen, 20—25 m mélyre lemélyülőek is.

A karszt lepusztulás legszembetűnőbb jelensége a dolináknak, sordolináknak ellaposodása és lefolyástalan völgyekké, uvalákká való összeolvadása.

E víznyelőkkel magyarázható meg, hogy a Bükkfennsík mészkő alapkőzetű részein források nincsenek. Az esővizet ugyanis a dolinák összegyűjtve elnyelik és a felszín alatti vízhálózatba juttatják.

A Bükkfennsík legidősebb kőzetfélésegei a Hutarét, Csurgó környékén, „Nagyistván erősen” találhatók. Ezek zöldes színű, karbonkori eruptívumok, melyek áttörték a triasz kori mészkő rétegeket, s így a felszínre jutva az olvadt magmából képződtek és utólagosan palásodtak el. (Porfir, porfiroid, quarcporfir.) Fontos tulajdonságuk, hogy vízzáró tömeges kőzetek, melyeken források és felszíni vízfolyások képződnek. (Hármaskút, Csurgó.) A fennsík közvetlen alapját képező, s a középső triasz

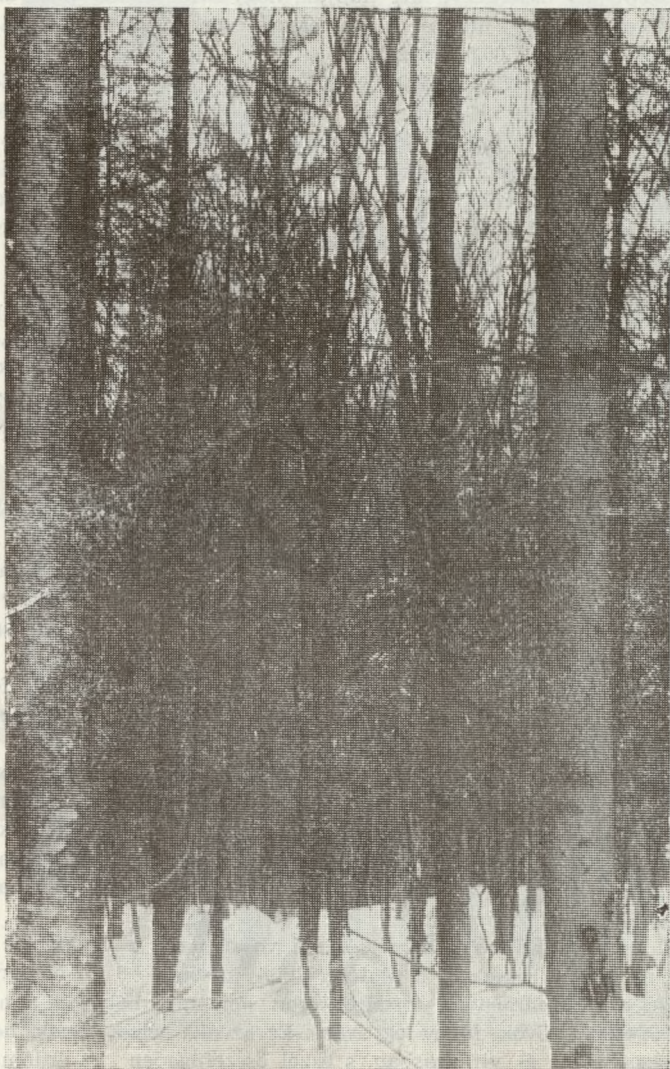
Bükk-lúcfenyő elegyes állomány. Nagyvisnyó, 49/b. erdőrésztlet.
(Háttérben 50/a. erdőrésztlet bükk-állománya.)

(Foto: Kolonits József.)

feküjét alkotó palás, tengeri üledékek (agyagpalák, palás homokkővek és mészkővek, stb.) a Bükkfennsíkon nem tudtak a felszínre jutni. Ezek inkább a délnyugati Bükknek képezik fő kőzetanyagát. E palás rétegekre rakódott rá tehát, helyenként több száz méter vastagságban, a Bükkfennsík legfontosabb kőzete, a középtriász kori kékesszürke mészkő, mely egyben az egész Bükk legnagyobb kiterjedésű rétegét is képezi. A fennsík karsztjelenségei is ezen alakultak ki. — Mivel tehát a Bükkfennsík alapkőzete kizárólag mészkő —, s csupán a Nagyistvánérőse táján található eruptívum — talajfejlődései ennek megfelelően a barna és vörösbarna agyagos rendzina, (valamint a szörfügyepek alatt ezek elsavanyodott, degradált változata), kis területen ranker és egyes részeken sekélyen, vagy mélyen felaprózódott váztalaj. Ezek közül a talajtípusok közül a fennsík területén zömmel a rendzina talajok fordulnak elő. Jellemző tulajdonságuk, hogy az állandóan erdővel borított részeken termőrétegük lassan megvastagszik, és a típus fokozatosan barna erdőtalajjává alakul át. A rendzina talajon álló bükkösök felújításánál fokozott körültekintéssel kell eljárni. Ugyanis egyrészt e területek igen hajlamosak az elkörisesedésre, másrészt sekély termőrétegük tarvágásos üzem mód mellett menthetetlenül erődálódik, s utóbb már csak a felszínre jutott fehérítő mészkődarabok jelzik a gazdálkodás elhibázott voltát. (Lásd Hutabérc.)

Bükkfennsíki területünk tengerszint feletti magassága 770—959 m. Domborzati viszonyai eltérőek a környező alacsonyabb területekétől. A fennsíkot körülvevő részek ugyanis erősen szabdaltak, hosszanti, mély, helyenként meredek oldalú szurdokvölgyekkel, magas, éles gerincekkel (melyek lejtőszöge zömmel 30—60° között változki, átlag 20—30°). A Bükkfennsík mély tebeit, lefolyástalan völgyeit viszont, kevésbé meredek oldalú gerincek váltogatják. Itt ugyanis a terület 77 százaléka 0—20° lejtőszögű és a 21—30°-os lejtőszögű részek is csak a terület 20 százalékan fordulnak elő, míg ennél meredekebb csak 3 százaléka. A terület kitettség szerinti megoszlása meglepően egyenletes. A négy fő-, illetve négy mellékvilág táj szerint csoportosítva az erdőrészek területét, megállapítható, hogy azok közül É-i kitettségű az összes terület 16 százaléka, míg a többi világ táj felé néző területek megközelítőleg mind 12—12 százalékot tesznek ki. Érdekesek a fennsík éghajlati viszonyai is. A hőmérséklet és csapadék havi átlagértékei (40 évi átlagban) a bánykúti észlelési adatok alapján a következők:

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Hőmérséklet C°:	—3,9	—3,3	0,6	5,8	11,1	13,8
Csapadék mm:	42	43	58	68	102	112
	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Hőmérséklet C°	15,8	15,4	11,9	6,5	1,0	—1,7
Csapadék mm:	90	89	82	79	75	56

Bükkal elegyes lúcfenyves. Szilvásvárad, 59/a. erdőrészlet.

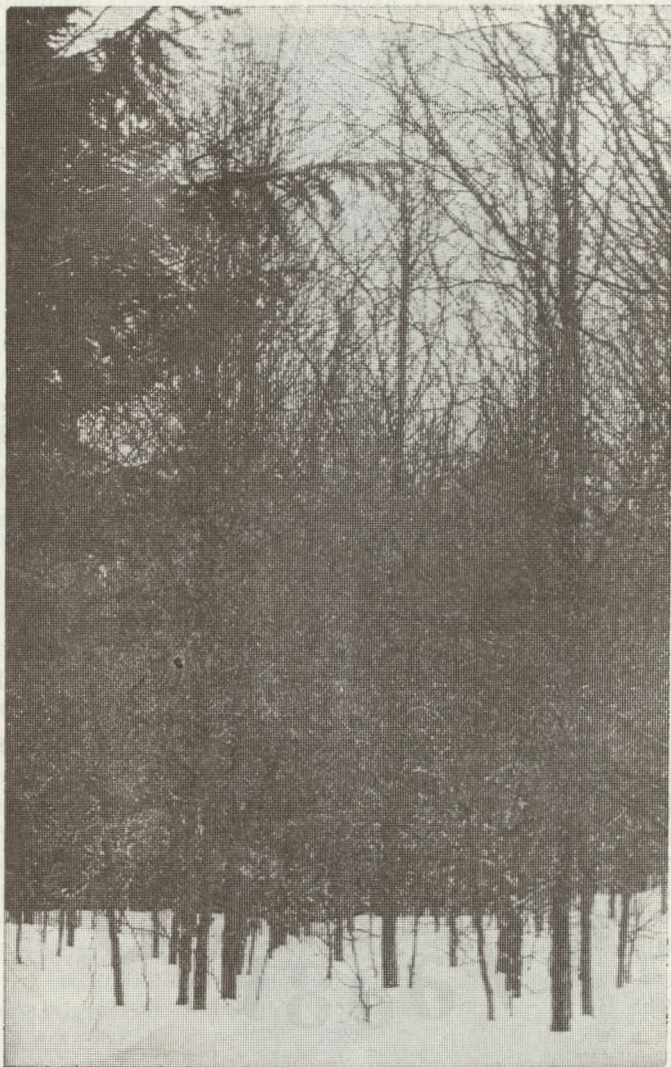
(Foto: Zilahy Aladár)

A hőmérséklet- és csapadékadatokat a vegetációs időszakra (április 1-től szept. 30.) összegezve azt kapjuk, hogy ez időszakon belül az átlag hőmérséklet $+12,3\text{ }^{\circ}\text{C}$, míg az átlagos összes csapadékmennyiség 543 mm, ami az évi csapadék 60,5 százaléka. Az évi középhőmérséklet tehát $+6,1\text{ }^{\circ}\text{C}$. (Eger: $+8\text{ }^{\circ}\text{C}$), ami $2\text{ }^{\circ}\text{C}$ -kal alacsonyabb, míg a csapadék évi átlaga 896 mm (Eger 596 mm), mely 300 mm-rel magasabb a délebbre fekvő területeknél. A fagyos napok száma több mint 120! Legtöbb tehát az egész országban. Leghidegebb hónap a január ($-3,9\text{ }^{\circ}\text{C}$), míg legmelegebb a július, $+15,8\text{ }^{\circ}\text{C}$. A fennsík tehát hűvösebb, csapadékosabb, nagyobb relatív páratartalmú, kiegyenlítettebb klímájú, mint a hegységnek a peremen aluli része.

Az éghajlati viszonyokkal kapcsolatban említésre méltó még a Bükkfennsíkon gyakran előforduló tebreknek, vagy dolináknak különleges mikroklímája. A dolinák morfológiája már régen tisztázódott, hőmérsékleti szélsőségeire azonban csak alig 30 éve mutatott rá, W. Schmidt bécsi professzor, a Gestetteneralmon 1270 m magasságban végzett megfigyelései során. Mérési eredményei hatására a 30-as években Bacsó N. és Zólyomi B., napiainkban pedig Wágner R. és Futó J. folytattak, illetve folytatnak mikroklimatikus méréseket a Bükkfennsíkon. Ezek során sikerült bebizonyítani a bükkfennsíki adottságokra vonatkozóan is Schmidt állításainak érvényességét, azaz, hogy megfelelő légköri adottságok esetén (szélszend, felhőtlen égbolt) a dolinafenéken hajnalban még nyári időszakban is $0\text{ }^{\circ}\text{C}$ alá szállhat a hőmérséklet, vagyis. lényegesen alacsonyabb hőmérséklet uralkodhat bennük, mint a környező, magasabb terepalakulatokon. Így pl. 1961. július 7-én hajnali 2 órakor, a Nagymezőn, dolinafenéken, $-7,8\text{ }^{\circ}\text{C}$ -ot is mértek, 5 cm-rel a talaj felszíne felett. A dolinák különleges mikroklímájára jellemző tehát szélsőséges fagyzug jellegük, s ugyanakkor erős nappali felmelegedésük is. Ennek következtében, napi hőmérséklet ingadozásuk nagy. Értéke sokszor $30\text{ }^{\circ}\text{C}$ -ot is kitesz. Ha összehasonlítjuk a dolinák hőmérsékletviszonyait a környező állományokéval, azt tapasztalhatjuk, hogy hőmérsékletkülönbségük, — sokszor $10\text{ }^{\circ}\text{C}$ is! — Általában a hajnali órákban a legnagyobb. A napi hőmérséklet ingadozása a tebrekben mindig lényegesen nagyobb, mint a közeli faállományokban.

A fennsík hűvösebb hőmérsékletű volta, mely a vegetációs periódusban az alsóbb részek és a platóterületek között $4\text{--}6\text{ }^{\circ}\text{C}$ hőmérsékletkülönbséget is eredményez, természetesen rányomja bélyegét a növényzet fejlődésére, növekedésére egyaránt. Ez az oka tehát annak, hogy pl. a lombosodásban, és virágzásban, s ezzel összefüggően az erdőművelési munkákban is, általában két, olykor három hét eltolódás is mutatkozik.

A Bükkfennsík területét valamikor teljes egészében bükkállomány borította. Még a jelenleg erdőtlen Nagymező, s egy-két bükki rét területén is, azelőtt állomány állott, melyet a régebbi feljegyzések szerint,

Bükkal elegyes lúcfenyves. Szilvásvárad, 59/a. erdőrészlet.

(Foto: Zilahy Aladár)

valószínűleg a XVIII. század második felében irtottak ki, s a kitermelt faanyagot a közeli üveghuták hamzsírral való ellátására fordították. Az egykori erdők létét e területeken nemcsak fák és cserjék, hanem erdei származású növények is igazolják. (*Scilla bifolia*, *Primula veris*, *Pulmonaria officinalis*, *Viola silvestris*, *Oxalis acetosella*, *Veronica chamaedrys*, *Campanula persicifolia*, stb.)

A jelenleg fennálló állományok fafaj viszonyait vizsgálva azt találjuk, hogy az előforduló fafajok által elfoglalt területnek, a fa-, növe-
déktermelésre előírt részletek összes területéhez viszonyított százalékos aránya a következő:

Bm = 57,4 ‰	Gy = 0,3 ‰	Vf = 1,2 ‰
Bs = 11,0 ‰	keFü = 0,3 ‰	Ff = 0,3 ‰
mK = 19,3 ‰	ktT + rNy = 0,1 ‰	Ef = 0,1 ‰
hJ = 0,8 ‰	Lf = 9,1 ‰	Jf = 0,1 ‰

Azaz a lombfajok által elfoglalt területszázalék = 89,2 százalék (melynek 76,8 százaléka esik a bükkre), míg a fenyők által elfoglalt területszázalék = 10,8 százalék.

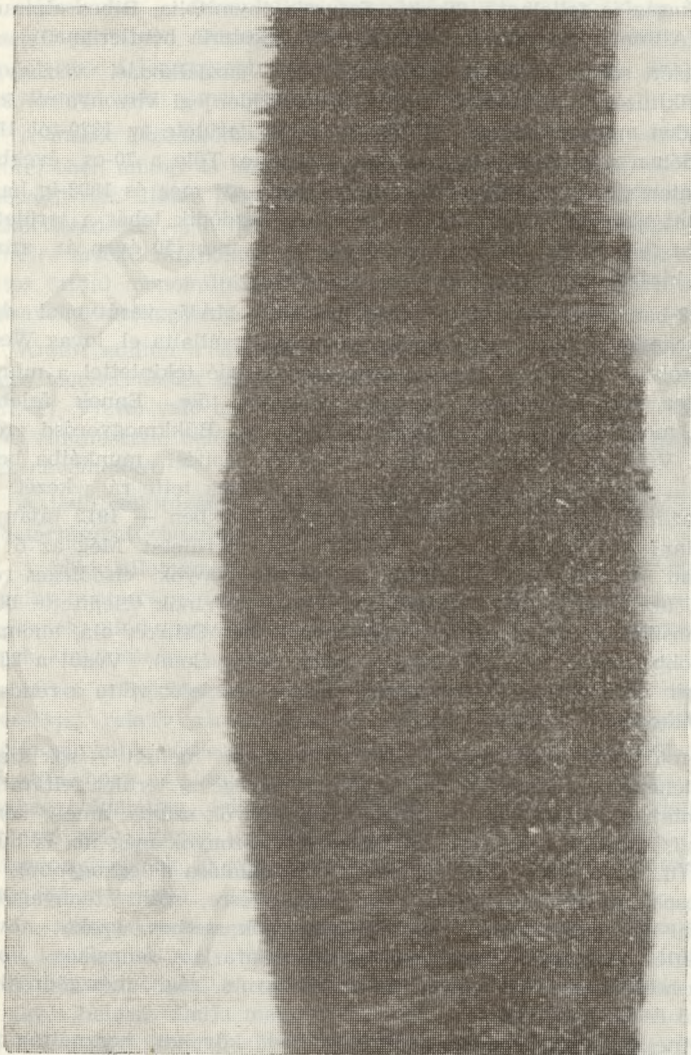
Ha viszont az összes területet, a fafajok által az egyes korosztályokban elfoglalt területtel hasonlítjuk össze, akkor azok százalékos aránya a következőképpen fog alakulni.

1—10 éves koroszt.	9,5 ‰	41— 60 éves koroszt.	14,5 ‰
11—20 éves koroszt.	9,7 ‰	61— 80 éves koroszt.	1,1 ‰
21—30 éves koroszt.	14,5 ‰	81—100 éves koroszt.	0,8 ‰
31—40 éves koroszt.	20,4 ‰	100— éves koroszt.	29,5 ‰

Fentiek szerint láthatjuk, hogy a Bükkfennsík állományainak zömét a bükk, tiszta, majdnem elegendően állományai alkotják, s a múlt gazdálkodási hibáinak következményeitől eltekintve, csak szálanként elegyedik közé természetes úton a magaskőrös és hegyi juhar, vagy kultúrhatásra a Lf, Ef, Fj, Jf, Vf. A bükkös állományokban a cserjeszín általában hiányzik, vagy gyér. (Egyes száraz sapkákon megtalálható a szirti gyöngyvenyő is.)

Aljnövényzetében mind a tavaszi aspectus geofitái, mind a később megjelenő jellegzetes bükkös elemek tömegesen előfordulnak.

Főbb típusainak társulást alkotó lágyszárú növényei szárazabb részeken a *Melica uniflora*, *Glechoma hederacea*, félszárazon a *Carex pilosa*, míg üde termőhelyeken az *Asperula odorata*, illetve ennek nudum állapota, vagy az ezzel rokon társulást alkotó, s a fennsíkon gyakran előforduló *Mercurialis prennis* és *Aegopodium podagravival* együtt előforduló *Lamium galeobdolon*. A ritkábban előforduló félnedves termőhelyi részek jellemzője pedig az *Oxalis acetosella*. Az állományok

Bükkal elegyes lúcfenyves távlati képe, Szilvásvárúrd 59/a. erdőrészlet.
(Foto: Zilahy Aladár)

között elterülő hegyi rétek, szőrfügyepek, a teberoldalakban, valamint a fennsík déli peremvonalán található pusztafüves, sziklafüves lejtők, növényfajokban rendkívül gazdagok, s közöttük nem egyszer számos botanikai ritkaság is fellelhető. (Tarkó: *Satureia thymifolia*, *Ribes alpinum*, Bánkút: *Allium victorialis*, Ispánhegy oldal: *Sesleria heufleriana*.)

Mielőtt sorra vennénk a múlt és jelen gazdálkodási viszonyait, illetve célkitűzéseit, a fennsíki területünk tulajdonjogi viszonyairól kell még röviden megemlíkezni. A Bükkfennsík területe az 1820-tól 1870 közötti időben gróf Keglovics tulajdonát képezte. Tőle a 70-es években egy horvátországi gróf Erdődy Rudolf vásárolta azt meg és 1898-ig használta, mint vadászbirtokát. Ebben az időben kezdődik tehát a területen a vadászat felkarolása, mely innen kezdve több mint 50 éven át szinte a terület kizárólagos rendeltetését is jelentette.

1898-ban kezdetét vette az eger—putnoki MÁV vasútvonal építése. Ezt a munkát egy cseh származású mérnök vállalta el, lovag Wesszely Károly. Azonban idegen származására való tekintettel a munka megkezdése előtt biztosítékot, kauciót követeltek tőle. Ennek fejében vásárolta meg Wesszely Szilvásvárad, Dédes és Bükkmogyorósd erdőbirtokait. Vállalkozása azonban balul ütött ki. Építési munkáiba belebukott, s a kaucióra az 1900-as évek elején a bank tette rá a kezét. A banktól azután az első világháborút megelőző években — 1912 táján — Palavichinni Alfonz Károly örgróf vette meg a területet. Még az ő tulajdonában is kezdetben a vadászat volt az állományok elsődleges rendeltetése, (ez időben, 1929 táján Bethlen miniszterelnök telepítette be a Bükk-fennsíkra a muflont. Két törzset hozott be Csipkés alá, ahonnan azok később kitörve elszaporodtak az egész környéken). Végül a 20-as évek végén elkészültek az első üzemtervek, s kezdetét vette a rendszeres gazdálkodás.

A múlt gazdálkodására — elért eredményei mellett — sok szempontból teherként nehezedett, és rányomta bélyegét a terület feltáratlan volta. Emiatt túl nagy volt a túltartott állományok száma, amely tényt a jelenlegi, s az előzőekben tárgyalt korosztályviszonyok még ma is hűen tükrözik (ti.: a 100 éven felüli korosztály térfoglalása a legnagyobb). A tulajdonosok, mivel kitermelésre vagy értékesítésre szánt faanyagukat elszállítani nem tudták, vagy nem akarták, sok esetben azokat tövön értékesítették széngetés, illetve mészégetés céljára. A fennsíkon járva szelvényben-hosszában találkozunk ma is felhagyott régi mészgödörökkel, mészégető és boksahelyekkel.

A mészégetéshez csupán a felületen levő köveket, használták fel, ezáltal a talajt fellazítva akaratlanul is elősegítették a természetes újulatok megjelenését. Nem is jelentett ez hibát addig, amíg a termelések felújult területeken történtek.

Azonban az 1920-as évek MÁV talpfa termelése, valamint a felzabradulási időszakot közvetlen követő idők fatermelő cégei által végzett tarvágások a fennsíki talajadottságokból következően nagy kiterjedésű sebhelyeket — felújulatlan, leromlott talajú vágásokat — hagytak örökségül (Hutabérc, Büszkés, stb.), melyek beerdősítése évek hosszú során át csak a legnagyobb nehézségek árán, vagy esetleg helyenként teljes sikerrel még a mai napig sem történhetek meg.

A másik gazdálkodási hiba az volt a múltban, hogy a tarvágások következőében amúgy is leromló sekély rendzina talajokon — melyek természetüknél, illetve helyi adottságaiknál fogva amúgy is hajlamosak az elkörisesedésre —, a betolakodó körisűjulatot a felújításoknál sok esetben teljes értékű fafajként fogadták el és ezzel is elősegítették nem kívánatos fafajú monokultúrák keletkezését, de egyben a köris laza árnyelásával összefüggően a talajok további leromlását is.

Amint szintén a korosztály viszonyokból kitűnik, a felújítatlan, hézagos vágásterületek pótlására már 30—40 évvel ezelőtt is történtek Lf, Ef, Ff, Vf-vel való erdősítések, azonban ezeknek vadkár elleni védelmét elmulasztva, belőlük zárt állományok nem, vagy csak helyenként voltak nevelhetőek.

A jövő célkitűzéseit a technológiai irányelvekben rögzített eljárások betartásával kívánjuk megvalósítani.

A bükk állományok felújításánál különös gonddal kell törekedni az óvatos bontásra, a felújult sejtek fokozatos felszabadítására, mind természetes, mind mesterséges felújítások esetén pedig az elegyes állományok kialakítására.

Mivel a Bükkfennsíki adottságok (tengerszint feletti magasság, hőmérséklet, relatív páratartalom) a lucfenyő számára kedvezőek, bükkös állományaink pótlására a jövőben is fel kívánjuk használni, függetlenül attól, hogy az elmúlt néhány év szárazabb periódusában pl. a Leányhegy oldalában telepített lucfenyő állományokban jelentkezett némi aszálykár. (Ennek igazolására hasonlítsuk össze a fennsík évi csapadékmennyiségének 40 éves átlagát adó évi 896 mm-t az utolsó 5 év átlagos 692 mm-ével.)

Az elegyként szereplő fenyőfajták közül legnagyobb százalékkal a Lf van képviselve, mely hazánkban természetes úton, kis foltokban, csak Sopron és Kőszeg környékén fordul elő. Tenyészfeltételeit nálunk csak kevés helyen találja meg, mert — bár talajigénye szerény — a talaj nedvességtartalmával, a hőmérséklettel, s a levegő relatív páratartalmával szemben igen igényes. Telepíthetőségének fő akadály a túl meleg és száraz nyár, amikor is a kiszáradó felső talajrétegből sekély gyökérzete lévén, nem tud kellő nedvességhez jutni. Rossz talajokon el-

bokrosodva évtizedekig is elülhet, alig érve el 1 m magasságot. Ha viszont gyökérzete kifejlődött és az állomány záródott, erőteljes növekedésnek indul.

A Bükkfennsíkon létfeltételei többé-kevésbé biztosítva vannak számára (pl.: a júliusi középhőmérséklet a Lf által megkívánt felső határérték: 18,7 C° alatt van. Átlag 15,8 C°, a nyári hónapok elég csapadékosak: VI.: 112 mm, VII.: 90 mm, VIII.: 89 mm, stb.).

Bár a fennsík túlzott fenyvesítésére nem törekszünk, elegyfaaként való behozatala mégis indokolt és kettős célt szolgál.

Egyrészt a B-el elegyesen nevelve értékes fenyő szerfát biztosít, másrészt a leromlott sekély talajokon átmeneti fafajként kezelve a talaj termőerejét javítja és alkalmassá teszi arra, hogy a következő vágásfordulóra a B-öt, mint fő fafajt a kívánt elegyarányban vissza tudjuk hozni. E célt szolgálják a technológiai utasításban foglalt célállományok fafajelőírásai is, melyekben a Lf helyenként 30 százalék elegyaránnyal is szerepel.

A bemutató tárgyat képező erdőrészlet egy 30 éves B-el elegyes L-fenyves ismertetése, melyben a nevelővágásokat a B. javára igyekszünk végezni.

Bükkfennsíki viszonylatban a megelőző időkben sikeres kísérletek történtek nyár végi (augusztus végi) lucfenyő telepítésekkel kapcsolatban is, melyek a talajok kevésbé száraz állapotával magyarázhatóak.

Bükkfennsíki elegyítésre szánt fenyőfajok közül a jövőben nagyobb százalékban kívánjuk az eddiginél alkalmazni a vörös fenyőt, mely fátyolcsintként telepítve gyors fejlődésének, kielégítő törzsalakjának eddig is számos szép példáját mutatta.

ZILAHY ALADÁR

IRODALOM:

1. Bacsó Nándor: Magyarország éghajlata.
2. Dr. Futó József: Miroklimatikus mérések a Nagymezőn.
3. Juhász Lajos: A bükki Nagymező növényzete.
4. Dr. Járó Zoltán: Talajtípusok.
5. Kiss László: Fenyők.
6. Leél Össy Sándor: A magas Bükk geomorfológiája.
7. Magyarország Eg. tájainak erdőfelújítási erdőtelepítési irányelvei és eljárásai: V. Északi Középhegység erdőgazdasági tájecsopott..
8. Schréter Zoltán: A Bükk-hegység geológiája.
9. Dr. Stefanovics Pál: Magyarország talajai.
10. Szentpéteri Zsigmond: A Bükk eruptív kőzetei.

MÉSZÉGETÉS RŐL

Erdőgazdaságunk adottságainál fogva az elmúlt 4—5 év alatt nagy mennyiségű fával égetett meszet állított elő a népgazdaság részére.

A mészégetés népgazdasági jelentőséggel bír, hiszen a mezőgazdaság, valamint az építőipar részére annyira nélkülözhetetlen égetett meszet adja. Erdőgazdaságunknál a mészégetéshez szükséges kőmennyiség, valamint az égetéshez szükséges tűzifa rendelkezésre áll, s csekély anyagmozgatással az erdei tábori mészkemencéhez szállítható.

A termelt mész mennyiséget az ország különböző részeibe — főként szőlő- és gyümölcs termelő vidékekre — permetezési célokra szállítunk, Tűzép megrendelésekre. Az elmúlt gazdasági évben 3800 to fával égetett meszet állítottunk elő a cserépfalui és szilvászvárad erdészetünk területén.

A tábori mészkemencék üzemeltetése céljából a következő szempontokat vettük figyelembe:

Mész kemencék telepítése: A kemencéket lehetőleg olyan helyekre telepítettük, ahol erősebb szélmozgásnak a kemence nincs kitéve. A erős szél a szabad tüzelésű tábori kemence égetési hőfokát egyenetlenné tenné, s az károsan befolyásolná a mészégetés folyamatát. A telepítésnél figyelembe vettük azt a körülményt, hogy se talajvíz, se esővíz ne juthasson az égetés folyamán a kemencébe, mert ez komoly következményekkel járhat. (Kemence berobbanás.)

Mész kő biztosítása: Erdőgazdaságunk területén, főképpen a szilvászvárad és cserépfalui erdészeteinknél, nagy mennyiségben fellelhető a mészégetésre alkalmas mész kő. A mészégetéshez legmegfelelőbb és leggazdaságosabb a szemcsés mész kő (aminek kristályos, szemcsés alakja márvány néven ismeretes). Ennek vegyi összetétele kalciumkarbonát. (CaCO_3). Ez a mész kő fajta adja a legértékesebb meszet. A mész kővet külszíni fejtéssel kőbányából, illetve kisebb mennyiségben felszíni szedégetéssel nyerjük.

Faanyag biztosítása: Az égetéshez szükséges faanyagot részben a meglevő vastag tűzifából, részben pedig az erdőápolási tisztítási munkálatok folyamán kikerülő tűzifa anyagból nyerjük. Előnyösen alkalmazzuk azt a módszert, hogy a tábori mész kemencéket olyan helyre telepítjük, ahol a mész kő helyben van (felületi kő kibúvásos hely) és a fater-

melés, ápolás, illetve tisztítás a közelben, illetve sok esetben ugyanazon a területen történik.

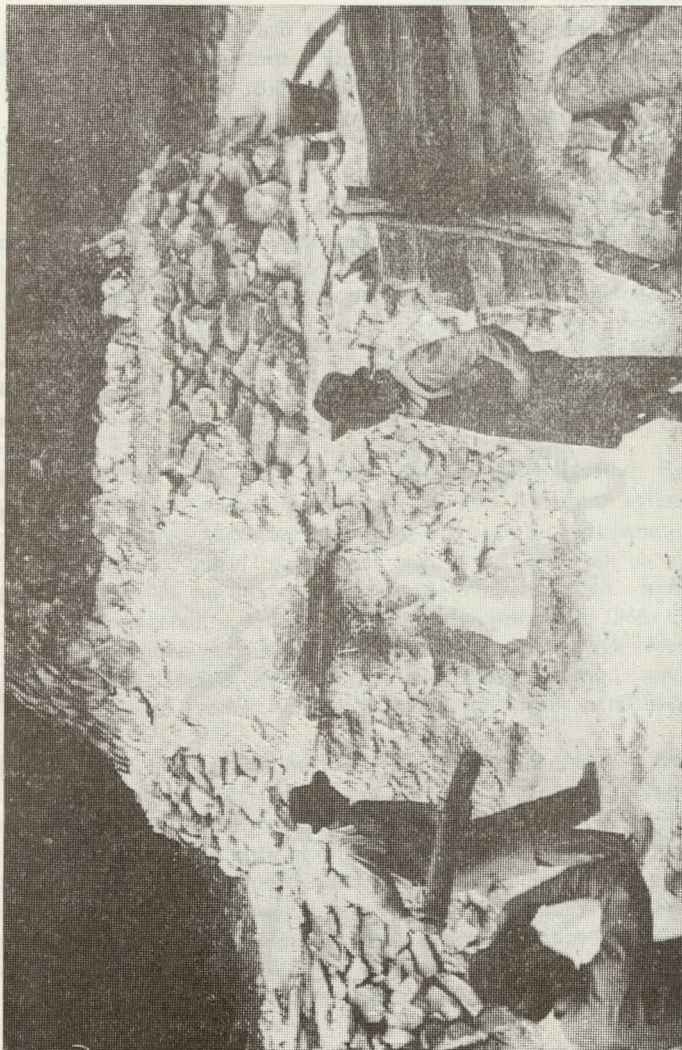
Mészkemence megépítése: Erdőgazdaságunk a mészégetést félig földbe ágyazott, félig a föld felszínén levő úgynevezett tábori kemencében égeti. A kemence földbe ágyazott része 2—3 méter belső átmérőjű körlappal bír, melynek a fala tűzálló tufakövel van bélelve, részben a keletkezett hőfok gazdaságos kihasználása, részben pedig az esetleges beomlás veszélye miatt. A földbe süllyesztett kemencerész mélysége 1,5 métertől 3 méterig terjed. A föld feletti rész, ami közvetlenül a földre ágyazott köralakú kemencerész folytatása, domború, illetve kúpszerű kiképzésű. Ennek a magassága azonos a kemence föld alatti részének mélységével. A kemencék megépítéséhez nagy gyakorlattal rendelkező mészégetőket alkalmazunk, akik erdőgazdaságunk területén Felsőtárkány, Bükkzsérc, Cserépfalu és Répáshuta községekben laknak és többnyire erdőgazdaságunk állandó dolgozói.

Mészkemence berakása és üzemeltetése: A kemencébe a kövek berakása oly formában történik, hogy először kiképezzük a tüzelőteret, amely felett a mészkövet bolthajtás-szerűen rakjuk össze. A tüzelőtérben a tüzelés mintegy 60 cm magas, ugyanilyen széles, ugyancsak boltozatosan kiépített fűtőnyíláson keresztül történik. A fűtőnyílás előtt a kemence aljánál mélyebbre készített fűtőtér helyezkedik el. A tüzelőtér felett kiképzett, mészkövekből kialakított boltozatra rakjuk össze az égetendő mészkódarabokat. A mészégetéshez a legcélszerűbb a 9—16 cm átméretű, lehetőleg egyenletes nagyságú kódarabok felhasználása. Amennyiben nagyobb kövek is lennének, azokat nem fontos az előbb említett nagyságra összetörni, hanem azokat a kemence talajszint alatti részében helyezük el. Erdőgazdaságunk általában 150—250 q-ás kemencét éget.

Az égetés következtében a mészkőből széndioxid (CO_2) távozik el és visszamarad az égetett mész, a kalciumoxid. (CaO .)

Ha a vegyületek molekulasúlyából, illetve az ezeket alkotó elemek atomsúlyából indulunk ki, akkor megállapíthatjuk, hogy a kalcium-karbonátnak molekulasúlya kerekén 100, a kalciumoxid molekulasúlya pedig 56. Tehát a mészkőből elméletileg 56 százalék égetett meszet nyerünk. Ezt igazolja a gyakorlat, mely szerint kerekén a mészkőből 50 százalék mész kerül ki. Ez a százalék eltolódás abból adódik, hogy nem történik meg a tökéletes égetés és egyéb anyagok is bennfoglaltatnak a mészkőben, mint pl. a magnézium, vas, vasoxid, kovásva, alumínium, stb.

A kemencék égési ideje a berakott mészkő mennyiségének, a tüzelőanyagnak és az időjárásnak a függvénye. Általában az általunk üzemeltetett kemencék égési ideje 64—72 óra. Az égetés hőfoka 900—1000 C°.

Mészégetés a Bükk-fennsík
(Foto: Zilahy Aladár)

Az égetéshez kemencénként 2 fő szükséges.

1 q mész előállításához — tűzálló tufakővel falazott kemencéknél — 120—130 kg tűzifa szükséges.

Az égetés befejezése után kb. 10—14 óra múlva kezdetét veszi a kemence szétbontása, ezt nyomon követi a mésznek sürgős elszállítása. A szállításnál gondoskodni kell a szállítóeszköz megfelelő fedéséről az esetleges csapadék miatt. Az égetett mész ugyanis erősen nedvszívó, a vizet hevesen veszi fel. A vízfelvétel esetén hőfejlődés közben oltott mész (kalciumhidroxid) Ca(OH)_2 keletkezik. Ezt a folyamatot a szállítás ideje alatt meg kell akadályozni.

A mészégetéssel kapcsolatosan gyakorlati bemutatót fogunk tartani.

KONDÁSZ DÉNES

PISZTRÁNGTENYÉSZTÉS

A Nyugtbükki Állami Erdőgazdaság Szilvásvárad Erdészetének területén levő Szalajka-pataokban, illetve szalajkai tavakban 1945 előtt is volt pisztrángnevelés, azonban a felszabadulás előtti időben történő pisztránggal való foglalkozás kizárólag az akkori erdőbirtokos háztartásának ellátását szolgálta. Az 1945 év után a Szalajkában csaknem teljesen kipusztult a pisztrángállomány. Az erdőgazdaság a pisztrángtenyésztéssel különösebben nem foglalkozott abban az időben, csupán 1953/54-es években kezdtük el a törzsállomány fokozását. Üzemszerű tenyésztésről még mindig nem beszélhetünk az 1954/55-ös években.

1954 évben a meglevő törzsállomány felhasználásával, valamint a Keletbükki Állami Erdőgazdaság területén levő garadnai halgazdaságból kapott tenyészanyag segítségével indítottuk el a pisztrángtenyésztést. Még akkor is csak annyi pisztrángot neveltünk, ami csak az erdőgazdaság szükségletét és az erdőgazdaság területén levő vizek benépesítését szolgálta. Lényegében a belterjes pisztrángtenyésztésről 1956. év óta beszélhetünk, amikor is egyrészt fokoztuk a halászati berendezések építését (keltetőház, nevelőtavak létesítése, patakszabályozás, stb.), másrészt nagyobb mennyiségű ivadék előállításához kialakítottuk a szükséges törzsállományt.

Jelenleg halgazdaságunk 37 db kisebb-nagyobb tórendszerből tevődik össze. Legkisebb tavunk cca. 40 négyzetméteres, legnagyobb tavunk pedig 18 000 négyzetméteres vízfelületű. A fent említett tórendszer a Szalajka-patak látja el vízzel. A Szalajka-patak a Szalajka-forrásból — amely az Istállóskő alatt ered — és a Szikla-forrásból táplálkozik, hossza, 3,4 km. Vannak ugyan kisebb vízhozamú források is, de azok vízhozama jelentéktelen. A Szalajka patak vízhőmérséklete télen 4—6 C°-os, nyáron pedig 15 C°-ra melegszik fel.

Az összes fent említett tórendszer üzemeltetéséhez napi 6—700 köbméter vizet veszünk igénybe.

A Sziklaforrástól a mesterséges nevelőtavakig elhelyezkedő 7 db tóban, melynek vízfelülete 5928 négyzetméter, a pisztrángnevelés ridegen történik.

A mesterséges tavak vízfelülete 2338 négyzetméter. Ez a vízfelület megoszlik 30 kisebb, ún. „nevelőtavakra”. Itt a tenyésztés és élelmezés

is mesterségesen történik. Jelenleg az összes vízfelületből, mely 32 344 négyzetméter, azaz 3,2 hektárt tesz ki, a legnagyobb az ún. „Szalajka-tavunk”, amely önmagában 18 000 négyzetméter vízfelületű, kiesett a haltenyésztésből, tekintettel arra, hogy a fent említett tó látja el a Borsodnádasi Lemezgyár iparát és lakosságát vízzel. Így ebben a tóban a mesterséges etetés tilos. Lényegében ebben a tóban ugyancsak rideg pisztrángtenyésztés folyik.

Mint érdekesség, megemlítjük, hogy amíg 1956-ban 150 000—200 000 db vegyes pisztrángot (sebes- és szivárványos) tenyésztettünk, a f. gazdasági évben ezt a számot 1 200 000 ivadékra fokoztuk. Az 1 200 000 ivadékból mintegy 800 000 szivárványos- és 400 000 db a sebespisztráng ivadék. Évente az erdőgazdaság a törzsállomány utánpótlására, valamint az étkezési pisztráng előállítására 200 000 db sebes- és 300 000 db szivárványos pisztrángivadékot használ fel. 800 000 db-ot pedig elad a társ erdőgazdaságoknak, horgászegyesületeknek. Az ivadékoknak a túlnyomó része a Szalajka-patak, az oldalvölgyi patak, a bányvölgyi patakba nyer kihelyezést.

A pisztrángivadékok előállítása mesterségesen történik. A tenyész-pisztrángok mesterséges fejése után a Sziklaforrás alatt levő halkeltető házba nyernek elhelyezést a kifejt ikrák és ott történik a keltetés. A keltetőház vízellátását ugyancsak a Szalajka-patak biztosítja.

Tekintettel arra, hogy a halgazdaságunkat tőrendszerekké alakítottuk át, illetve a halgazdaság vízfelületének tekintélyes részét a tavak képezik, az évi 1 200 000 db ivadékból 800 000 db szivárványos ivadékot tenyésztünk, mert közismert, hogy a tavakban a szivárványos pisztráng jobban fejlődik, illetve jobban bírja a zárt vizet, mint a sebespisztráng.

A tavakban a pisztrángok etetése párolt vágóhídi hulladékkal történik. Az eddigi méréseink alapján 1 kg pisztráng előállításához 6—7 kg vágóhídi hulladékot használunk fel, függően a vágóhídi hulladék minőségétől. Talán nem érdemtelen megemlíteni, hogy átlagban 1 db szivárványos pisztráng lefejése 1000 db ikrát, a sebespisztráng pedig 700 db ikrát ad. Az eddigi eredményeink mérése alapján a kihelyezett pisztráng ivadékokból átlagosan 15—20 százalékos eredményt értünk el. Ez az eredmény országos átlagokhoz képest jónak mondható.

Jelenleg a Szalajka-patakban és a tavakban az alábbi mennyiségű halat tároljuk:

150 000 db szivárványos pisztrángiv.,	50 000 db sebes pisztrángivadék.
8 500 db előnevelt sebes pisztráng egynyaras	48,2 kg súlyban
18 600 db előnevelt szivárványos pisztráng, egynyaras	98,2 kg súlyban
3 790 db egyéves, kétnyaras sebes pisztráng	203,0 kg súlyban
6 320 db egyéves, kétnyaras szivárv. pisztráng	422,0 kg súlyban
1 000 db kétéves, háromnyaras sebes pisztráng	203,0 kg súlyban

Szalajka-völgyi tájrészlet.

(Foto: Vida Gyula)

370 db kétéves, háromnyaras szívárv. pisztráng	132,0 kg súlyban
370 db hároméves, négynyaras sebes pisztráng	134,0 kg súlyban
240 db hároméves, négynyaras szívárv. pisztráng	117,0 kg súlyban
330 db négyéves, ötnyaras sebes pisztráng	196,0 kg súlyban
230 db négyéves, ötnyaras szívárv. pisztráng	166,0 kg súlyban
1 400 db étkezési pisztráng	230,0 kg súlyban
41 150 db összesen	1939,4 kg súlyban

A lehalászás, szelektálás villamos lehalászó-géppel történik. A lehalászó berendezés magából a gépből, tehát a villamos berendezésből, 1 db 12 Voltos akkumulátorból és a halász-szákából áll. Az egész berendezés lényege az, hogy kis helyet foglal el, egy kétkerekű kézi kocsival könnyen mozgatható. Kezelése igen egyszerű, mert a villamos áramot kivezető rúd végén elhelyezett szák vízbe helyezése után egy gombnyomással létrejön a 110 Voltos áram és az áramütés során a hal egy pillanatra megmered, a szákot a hal alá tartja és a halat könnyen kiemeli a halászatot végző egyén. Az áram kiiktatása után a hal azonnal újra megelevenedik. A villamos lehalászás során történő pisztráng pusztulása minimális, 0,2 százalékra tehető. Ugyanakkor ezzel a géppel igen sok munkabért, emberi energiát takarítunk meg egyrészt, másrészt pedig a lehalászást, illetve szelektálást tökéletesen el lehet végezni, ellentétben a korábbi kézi lehalászási módszertől.

Az egész halgazdaság teendőit egy halgazdaságvezető halászmester, 2 fő kisegítő látja el, a feiések, illetve a keltetések idején pedig, két hónapi időtartamra, külön 3 fő kisegítő beállítása válik szükségessé. Tekintettel arra, hogy a vágóhídi hulladékot 80 km-ről kell szállítani, hetenként egyszer egy napi időtartamra igénybe vettünk egy gépkocsit, amely a vágóhídi hulladékot szállítja. A vágóhídi hulladék a zárt kerítésen belül elhelyezett hűtőkamrába nyer tárolást, illetve darálást. Az etetés naponta történik.

A halászati ágazat eddig nem volt eredményes ugyan, tekintve, hogy az utóbbi két évben alakítottuk ki a tőrendszert, hűtőkamrát, tehát a beruházás természetesen még nem térült meg. Azonban a f. gazdasági évben a halgazdaság mintegy 80—100 000 forintos eredménnyel fog zárni.

A jelenlegi vízellátottság mellett, sajnos, a pisztrángtenyészetet tovább fejleszteni nem tudjuk, ugyanis különösképpen ősszel, illetve télen vízhiánnyal küzdünk, s így további fejlesztésre lehetőség nincs, illetve korlátozott.

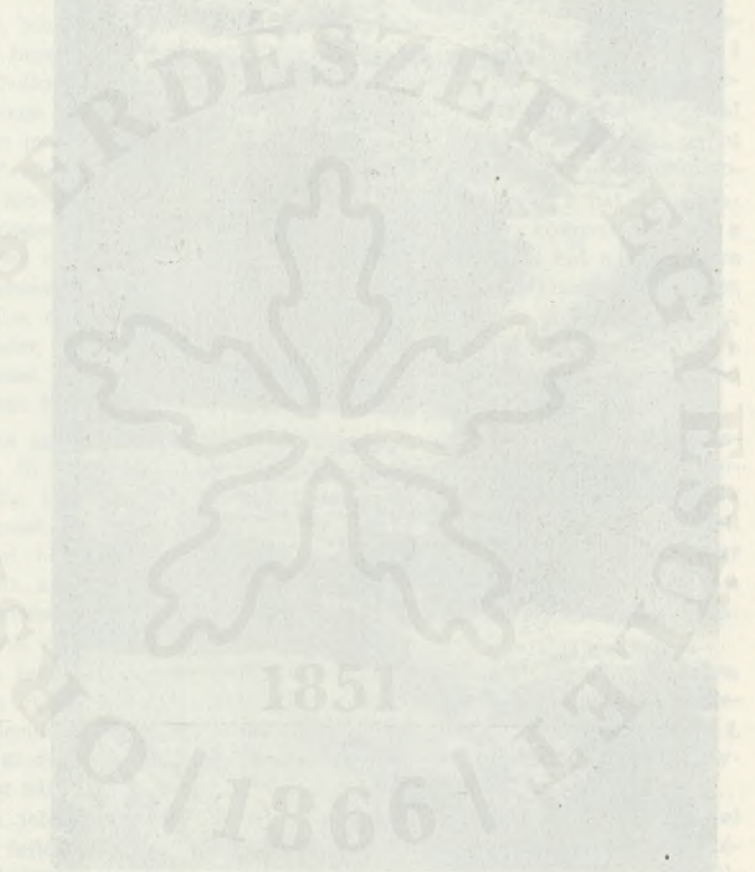
JÁKÓY SÁNDOR

Szalajka-völgyi vízesés.

(Foto: Vida Gyula)

300 - 350
375 - 425
540 - 590
600 - 650
720 - 770
1 400 - 1 450
1 150 - 1 200

(Létrejött: 1866)

RODOLF JÓZSEF, SÁNDOR

